

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
BÜYÜK DAİRE

FU QUAN, S.R.O. / ÇEK CUMHURİYETİ DAVASI

(Başvuru no. 24827/14)

KARAR

Madde 6 § 1 (medeni hukuk yönü) • Mahkemeye erişim • Yerel mahkemelerin, *jura novit curia* ilkesi uyarınca davacının bu yönde bir argümanı olmaksızın dava konusu olayları ilgili kanun hükmü kapsamına alarak talebin esasını incelememesi • Aşırı şekilciliğin olmaması

1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi • Mülkiyet kullanımının kontrolü • Şirketin, yetkililerin el konulan mülküne iyi bakmadığı ve el koyma kararının kaldırılmasında aşırı gecikme olduğu yönündeki şikâyetlerini yerel mahkemeler önünde usulüne uygun olarak dile getirmemesi • 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin, şirketin iç hukukta yeterli dayanağı olmayan ve genel müdürü ile ortağının haksız kovuşturulması ve tutuklanmasına dayanan tazminat talebine uygulanamaz olması

STRAZBURG

1 Haziran 2023

İşbu karar kesin olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2023. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Fu Quan, s.r.o./Çek Cumhuriyeti davasında,

Hâkimler,

Síofra O’Leary,

Georges Ravarani,

Marko Bošnjak,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

Pere Pastor Vilanova,

Arnfinn Bårdsen,

Branko Lubarda,

Mārtiņš Mits,

Jovan Ilievski,

Péter Paczolay,

Lado Chanturia,

María Elósegui,

Darian Pavli,

Ioannis Ktistakis,

Frédéric Krenc,

Mykola Gnatovskyy,

Ad hoc hâkim,

Pavel Simon,

ve *Büyük Daire Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Søren Prebensen,

3 Mayıs 2023 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde, 25 Mart 2014 tarihinde Çek hukukuna göre kurulmuş bir ticaret şirketi olan Fu Quan, s.r.o. (“başvuran şirket”) tarafından İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme’nin

(“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca Çek Cumhuriyeti aleyhine Mahkemeye yapılan bir başvuru (no. 24827/14) yer almaktadır.

2. Başvuran şirket Daire önünde J. Stránský, Büyük Daire önünde ise her ikisi de Prag’da Stránský & Partneři hukuk bürosunda avukatlık yapan D. Hlaváč tarafından temsil edilmiştir.

3. Çek Hükümeti (“Hükümet”), Daire önünde o zamanki Adalet Bakanlığı görevlisi V.A. Schorm ve Büyük Daire önünde de Schorm yerine gelen P. Konůpka tarafından temsil edilmiştir.

4. Başvuran şirket, özellikle, yerel mahkemeler tarafından ulusal hukukun şekilci ve kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması nedeniyle mahkemeye erişiminin engellendiğini iddia etmiştir. Başvuran şirket ayrıca, dava sonunda beraat eden genel müdürü ve diğer şirket yetkilisi aleyhine açılan ceza davasında mallarına el konulması ve yargılanmak üzere tutuklanmaları nedeniyle zarara uğradığını iddia etmiştir. Şirket, Sözleşme’nin 6 § 1 ve 13. maddeleri ile Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesine dayanmıştır.

5. Başvuru için Mahkemenin Birinci Bölümü görevlendirilmiştir (Mahkeme İç Tüzüğü’nün 52 § 1 maddesi). Başvuru 15 Aralık 2015 tarihinde Hükümete iletilmiştir. Taraflar, başvurunun kabul edilebilirliği ve esasına ilişkin görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

6. Başkan Krzysztof Wojtyczek, hâkimler Armen Harutyunyan, Pauliine Koskelo, Tim Eicke, Linos-Alexandre Sicilianos, Ksenija Turković, Aleš Pejchal ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Renata Degener’den oluşan söz konusu Bölümün Dairesi 17 Mart 2022 tarihinde kararını vermiştir. Daire, ikiye karşı beş oyla, başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlâl edildiğine ve şikâyetin Sözleşme’nin 6 § 1 ve 13. maddeleri kapsamında incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir. Hâkimler Koskelo ve Eicke müşterek muhalif bir görüş belirtmişlerdir.

7. Hükümet, 17 Haziran 2022 tarihinde, Sözleşme'nin 43. maddesi uyarınca, davanın Büyük Daireye gönderilmesini talep etmiştir. 5 Eylül 2022 tarihinde Büyük Daire heyeti talebi kabul etmiştir.

8. Büyük Dairenin oluşumu, Sözleşme'nin 26. maddesinin 4 ve 5. fıkra hükümlerine ve İç Tüzük'ün 24. maddesine göre belirlenmiştir.

9. Çek Cumhuriyeti adına seçilen hâkim Kateřina Šimáčková'nın davaya bakmaktan çekilmesi sebebiyle (İç Tüzük'ün 28 § 3 maddesi), Büyük Daire Başkanı, Pavel Simon'u hem bu davada hem de eş zamanlı olarak incelenecek olan 19750/13 no.lu *Grosam/Çek Cumhuriyeti* davasında (Sözleşme'nin 26 § 4 maddesi ve İç Tüzük'ün 71 § 1 ve 29 § 1 maddeleri) *ad hoc* hâkim olarak görevlendirmeye karar vermiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 71 § 1 ve 42 § 2 maddeleri).

10. Başkan, 14 Ekim 2022 tarihinde, taraflara danıştıktan sonra, duruşma yapılmamasına karar vermiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 71 § 2 ve 59 § 3 maddelerinin son cümleleri).

11. Başvuran şirket ve Hükümet, kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin yazılı görüşlerini sunmuşlardır. Taraflar birbirlerinin görüşlerine yanıt vermemiştir.

12. Ek olarak, Başkan tarafından yazılı usulde müdahil olmalarına izin verilen Slovenya ve Polonya hükümetlerinden üçüncü taraf yorumları alınmıştır (Sözleşme'nin 36 § 2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 71 § 1 ve 44 § 2 maddeleri). Taraflar bu görüşlere cevap vermemiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 71 § 1 ve 44 § 6 maddeleri).

OLAYLAR VE OLGULAR

13. Başvuran şirket Fu Quan, s.r.o., Çek Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulmuş ve merkezi Prag'da bulunan bir limited şirkettir.

I. CEZA YARGILAMALARI

14. 25 Nisan 2005 tarihinde, başvuran şirketin, biri aynı zamanda şirketin genel müdürü (*jednatel*) olan iki yetkilisi (*společník*) vergi kaçırmakla suçlanmıştır. İlgili kişiler 26 Nisan 2005 tarihinde yakalanmış ve iki gün sonra Prag 2. Bölge Mahkemesi (*obvodní soud*) tarafından tutuklanmalarına karar verilmiştir.

15. 27 Nisan 2005 tarihinde, Prag Savcılığı (*městské státní zastupitelství*), Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (bundan sonra "CMK" olarak anılacaktır - bk. aşağıda 57. paragraf) 347 § 1 maddesi uyarınca, ticari mallar (giysiler) ve bir kira sözleşmesi kapsamında kiralanan bir araç da dâhil olmak üzere başvuran şirketin mallarına el konulmasına karar vermiştir. Karar, suçlanan şirket yetkililerinin, olası bir zarar riskinin ortadan kaldırılması haricindeki durumlarda el konulan mülk üzerinde tasarrufta bulunmalarını yasaklamıştır. Ticari mallara 2 Mayıs ve 27 Haziran 2005 tarihleri arasında el konulmuştur. Mallar, paletler üzerinde bulunan kutulara koyularak Mülkiyet Hususlarına İlişkin Hükümet Temsilciliği Ofisi'ne (*Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových* - bundan sonra "OGRPM" olarak anılacaktır) teslim edilmiştir.

16. Polis tarafından hazırlatılan 15 Ağustos 2005 tarihli bir bilirkişi raporuna göre, el konulan malların değeri 62.424.027 Çek korunası (CZK) (ilgili tarihte 2.116.218 avro (EUR)) idi. Raporda, bazı giysilerin uzun süreli depolama nedeniyle hasar gördüğü, solduğu ve modasının geçmiş olduğu belirtilmiştir. Raporu hazırlayan bilirkişi, daha sonra, başvuran şirketin üyeleri aleyhine açılan ceza davasının amaçları doğrultusunda, raporunu hazırlarken tüm malları fiziksel olarak incelediğini ve "malların büyük bir kısmının çok kalitesiz ve hasar görmüş olduğunu, farelerin kutuları yenmiş olduğunu, kıyafetlerin çoğunun solmuş ve kırıkmış olduğunu" eklemiştir.

17. Başvuran şirketin, biri genel müdür sıfatıyla hareket eden iki yetkilisi, mülke el konulmasına karşı şikâyetle bulunmuş, ancak 9 Haziran 2005 tarihinde Prag Belediye Mahkemesi (*městský soud*) bu şikâyetleri asılsız

bularak reddetmiştir. Belediye Mahkemesi, yetkililerden birinin Çek Cumhuriyeti'nde herhangi bir aile veya sosyal bağının veya taşınmaz malının bulunmadığını ve Çin'deki ailesiyle düzenli olarak temas halinde olduğunu ve ikinci üyenin de Çin ile güçlü bağları olduğunu ve Çek Cumhuriyeti'nde geçerli bir oturma iznine dâhi sahip olmadığını belirtmiştir. İlgili mahkeme, bu kişilerin vatandaşı oldukları Çin ile olan bağlantıları ve söz konusu suç teşkil eden davranışları göz önünde bulundurulduğunda, başvuran şirketin mallarını Çin'e naklederek gelecekte olası bir mal müsadereci cezasının infazını engellemeye çalışacaklarına dair bir şüphe olduğu sonucuna varmıştır.

18. Polis, 14 Kasım 2005 tarihinde suçlanan şirket yetkililerine, bazı elektronik cihazları, banka kartlarını ve diğer kişisel eşyaları, bu eşyaların ceza soruşturması ve kovuşturması için gerekli olmadıklarını ve el koyma veya müsadere olasılığının bulunmadığını belirterek iade etmiştir. Kiralanan araç 21 Kasım 2005 tarihinde (bk. yukarıda 15. paragraf) kiralama şirketine iade edilmiştir.

19. Savcılık 12 Nisan 2006 tarihinde iki şirket yetkilisi hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

20. Duruşma sırasında, 16 Mart 2007 tarihinde suçlanan iki şirket yetkilisi serbest bırakılmıştır.

21. Prag Belediye Mahkemesi, sırasıyla 2 Kasım 2006 ve 16 Temmuz 2007 tarihli kararlarla, başvuran şirketin yetkililerini vergi kaçakçılığından suçlu bulmuştur. Ancak, bu kararlar temyiz edilerek Prag Yüksek Mahkemesi (*vrchní soud*) tarafından sırasıyla 16 Mart 2007 ve 25 Ocak 2008 tarihlerinde bozulmuş ve dava ilk derece mahkemesine geri gönderilmiştir.

22. Prag Belediye Mahkemesi 2 Mayıs 2008 tarihli bir kararla sanıkları üçüncü kez suçlu bulmuştur.

23. Aynı gün kesinleşen 27 Şubat 2009 tarihli bir kararla Prag Yüksek Mahkemesi sanıklar hakkında beraat kararı vermiştir. Mahkeme şuna karar vermiştir:

“... sanıkların yargılandığı olayların gerçekten meydana geldiği kanıtlanmamıştır. Bu durum, anlatılan olaylar büyük olasılıkla gerçekleşmiş olsa da, sanıklara ayrı ayrı veya birlikte belirli bir fiilin atfedilmesini haklı çıkaracak şekilde gerçekleştiğinin tespit edilmediği ve bu nedenle sanıkların ayrı ayrı veya suç ortağı olarak böyle bir fiili işlediklerine karar verilemeyeceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, sanıklardan herhangi birinin el konulan mallar ve transfer edilen paralarla ilgili olarak iddianamede belirtilen suç, yani vergi kaçakçılığı suçunu işlediği sonucuna varmak mümkün değildir.”

II. EL KONULAN MALLARIN İADESİ

24. Belediye Mahkemesi, 9 Haziran 2009 tarihinde Savcılıktan el konulan mülkle ilgili bir karar önermesini talep etmiştir.

A. El konulan fon

25. Belediye Mahkemesi’nin 9 Eylül 2009 tarihli kararıyla, ceza yargılaması sırasında el konulan fonlar bir emanet hesabına yatırılmıştır. Başvuran şirketin yetkililerinden birinin şikâyeti üzerine, 30 Mart 2010 tarihinde Yüksek Mahkeme bu kararı bozmuş ve davayı ilk derece mahkemesine geri göndermiştir.

26. Yeniden başlatılan yargılamada, 17 Mayıs 2010 tarihli bir kararla, Belediye Mahkemesi el konulan fonları başvuran şirkete iade etmiştir.

B. El konulan mallar

27. Bu süreçte, 13 Ağustos 2009 tarihli bir mektupla OGRPM, Belediye Mahkemesi’ne başvuran şirketin mallarına ilişkin el koyma emrinin sonlandırılmasına yönelik kararın ne zaman verileceğini sormuştur.

28. Belediye Mahkemesi, 9 Eylül 2009 tarihli bir yazıyla, daha önce şirketin deposunda başka şirketlere ait malların da bulunduğunu ifade eden başvuran şirketin genel müdüründen, yazının alınmasından itibaren on dört gün içinde şirkete ait malları tespit etmesini istemiştir. Ancak yazı, başvuran

şirketin o tarihlerde kayıtlı ofisinin adresini değiştirmiş olmasından dolayı muhatabın yazıda belirtilen adreste bulunamaması nedeniyle tebliğ edilememiştir.

29. Başvuran şirketin genel müdürü, 22 Eylül 2009 tarihinde, el konulan tüm malların başvuran şirkete ait olduğunu belirtmiştir.

30. Dava dosyası daha sonra şirketin tazminat taleplerinin incelenmesi için Adalet Bakanlığı'na gönderilmiş (bk. aşağıda 36-49. paragraflar) ve 1 Temmuz 2010 tarihinde Belediye Mahkemesi'ne geri gönderilmiştir.

31. Belediye Mahkemesi 22 Temmuz 2010 tarihli bir kararla, CMK'nın 80. maddesi uyarınca el konulan malların başvuran şirkete iadesine karar vermiştir (bk. aşağıda 57. paragraf). Söz konusu karar 17 Ağustos 2010 tarihinde kesinleşmiştir.

32. 6 Eylül 2010 tarihinde, el konulan mallar OGRPM'nin deposunda incelenmiştir. Başvuran şirketin genel müdürü ve OGRPM temsilcisi, malların, OGRPM genel müdürü tarafından önceden belirtilecek birkaç günlük bir süreçte geri teslim edileceği konusunda anlaşmışlardır. Her gün malların teslimine ilişkin bir tutanak düzenlenerek her iki tarafça imzalanacak ve teslim edilen palet sayısı belirtilecekti. Genel müdür daha sonra paletleri mühür ve damga ile etiketlemiştir.

33. 14 ve 23 Eylül 2010 tarihleri arasında toplam altı gün boyunca, el konulan mallar başvuran şirketin genel müdürüne teslim edilmiştir. Mutabık kalındığı üzere, devir teslimler tutanağa geçirilmiş ve Hükümete göre malların normal şekilde, plastik örtülere sarılmış karton kolilerde veya plastik torbalarda depolandığını açıkça gösteren fotoğraflar çekilmiştir.

34. Talep üzerine OGRPM Genel Müdürü 19 Şubat 2016 tarihinde Hükümet Temsilcisine bir mektup göndermiş ve diğer hususların yanı sıra şu ifadelere yer vermiştir:

“[Başvuran] şirket ... Prag Belediye Mahkemesi'nin ... 22 Temmuz 2010 tarihli kararının ardından el konulan [mallar] ile ilgili olarak Ofis ile iletişime geçmeye başlamıştır ... [Başvuran] şirket ... malı geri alırken malın hasarlı olduğunu iddia

etmemiş, aksine malın iyi durumda ve hasarsız olduğunu teyit etmiştir ... Aynı zamanda OGRPM, bazı ürünlerin sahte olduğunun tespit edildiğini de not etmeyi uygun görmektedir.”

III. TAZMİNAT DAVALARI

A. Başvuran şirketin genel müdürü tarafından talep edilen tazminat

35. Başvuran şirketin genel müdürü, 13 Aralık 2010 tarihinde, Devlet Sorumluluk Kanunu (bk. aşağıda 59. paragraf) uyarınca Adalet Bakanlığı’ndan kazanç kaybı şeklinde bir tazminat talep etmiş ve bu talep 26 Mayıs 2011 tarihinde kabul edilmiştir. Tutuklu olarak geçirdiği 690 gün için 116.960 CZK (o tarihte 4.754 EUR) tazminat ödenmesine karar verilmiştir (Devlet Sorumluluk Kanunu uyarınca günlük 170 CZK tutarında).

B. Başvuran şirket tarafından talep edilen tazminat

36. Bu arada, 27 Ocak 2011 tarihinde, başvuran şirket, sonunda beraat eden genel müdürünün tutuklanmasından kaynaklanan zararın tazmini için Adalet Bakanlığı’ndan 63.294.609 Çek korunası (2.613.599 avro) talep etmiştir. Şirket, zararın kamu yetkisinin kullanımından kaynaklandığını değerlendirmesi sebebiyle Devlet Sorumluluk Kanunu’na (bk. aşağıda 59-64. paragraflar) dayanmıştır. Başvuran şirketin atıfta bulunduğu tek hüküm, söz konusu Kanun’un 14. maddesidir (bk. aşağıda 60. paragraf).

37. Başvuran şirketin 61.887.364 Çek korunası (o tarihte 2.555.490 avro) tutarındaki asıl tazminat talebi, beş yıllık depolama nedeniyle mallarında meydana gelen değer kaybıyla ilgiliydi. Bu meblağ, el konulan malın bilirkişi tarafından tespit edilen orijinal değeri (62.424.027 Çek korunası) (bk. yukarıda 16. paragraf) ile başvuran şirketin malın bir kısmını satarak elde ettiği miktar (536.663 Çek korunası) arasındaki farka denk gelmekteydi. Tazminat talebinin bu kısmına ilişkin olarak, başvuran şirket, diğer hususların yanı sıra, aşağıdaki hususları ileri sürmüştür:

“Prag Belediye Mahkemesi’nin 22 Temmuz 2010 tarihli kararıyla malların iade edilmesine karar verilmiştir. ... Malları geri aldıktan sonra, iade edilen bu malların çok kötü bir durumda olduğunu keşfettik. Mallara beş yıl boyunca el konuldu! Bu mallar giysilerdi, yani uzun süreli depolamada durumunda önemli ölçüde kalitesi düşen mallardı. Ayrıca, değişen moda trendleri nedeniyle beş yıl içerisinde herhangi bir giysi neredeyse satılamaz hale gelir (malların hâlihazırdaki gerçekten feci hallerini [katastrofální faktický stav] bir kenara bırakırsak dahi). Şirketimiz malın bir kısmını satabilmiştir, ancak (durumu nedeniyle) bunu orijinal değerinin çok az bir kısmına yapabilmiştir.”

38. Başvuran şirketin diğer talepleri, genel müdürü tutuklandıktan sonra ofislerinde kalan, ancak polis tarafından emniyete alınmadığı için çalınan ekipmanlara ilişkin tazminatla ilgiliydi. Başvuran şirket ayrıca, genel müdürünün tutuklanması ve mali varlıklarına el konulması nedeniyle telefon faturalarını ödeyemediğini, bunun da aleyhinde icra davası başlatılmasına yol açtığını ve bunun sonucunda, icra alacaklısı olarak telekomünikasyon şirketine temerrüt faizi ve icra takibi masraflarının ödenmesine neden olduğunu ileri sürmüştür. Şirket ek olarak, kira sözleşmesi kapsamındaki ödemelerini yapamamış, bu da sözleşmeden doğan bir cezanın uygulanmasına ve şirketin kiralanan aracın mülkiyetini alamamasına neden olmuştur.

39. Bakanlık, 26 Mayıs 2011 tarihinde başvuran şirketin taleplerini reddeden bir görüş yayınlamıştır. Bu görüşün ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

GÖRÜŞ

“ ...

Devlet Sorumluluk Kanunu] uyarınca hukuka aykırı bir karar için tazminat ödenmesine ilişkin olarak.

...

Adalet Bakanlığı, içeriğine dayanarak, [başvuran şirketin] başvurusunu, kamu yetkisinin kullanılması sırasında bir karar veya usulsüz resmi eylem nedeniyle meydana

gelen zarar için [Devlet Sorumluluk Kanunu] kapsamında bir talep olarak değerlendirilmektedir ...

Davanın değerlendirilmesi

Devlet Sorumluluk Kanunu] uyarınca, Devletin zarardan sorumlu tutulabilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

(1) bir sorumluluk gerekçesinin (hukuka aykırı bir karar veya usulsüz bir resmi eylem) varlığı;

(2) zararın meydana gelmesi;

(3) sorumluluk nedeni ile zararın meydana gelmesi arasında bir illiyet bağının bulunması. Devletin zarardan sorumlu tutulabilmesi ve tazminata hükmedilebilmesi için tüm bu koşulların bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bakanlık, talebi değerlendirirken, sorumluluğun tesis edilmesi için gerekli tüm koşulları göz önünde bulundurmuştur. Yargılamalarda hukuka aykırı bir karar verildiği için bir sorumluluk zemininin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ancak, Devletin sorumluluğunun tesis edilmesi için gereken diğer koşulların mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

...

Bakanlık ... bu hususta zamanın geçmesinden sorumlu değildir. Malların değer kaybettiği iddiası hiçbir şekilde kanıtlanmamıştır. Hiçbir yerde, söz konusu malların kolluk kuvvetleri tarafından iade edildikten sonra davacı tarafından daha yüksek bir fiyata satılamayacağı veya genel müdür hakkında dava açılmamış olsaydı davacının tüm malları iddia edilen fiyattan satacağı belirtilmemiştir. Dolayısıyla, bu iddia tamamen spekülatif ve dayanaksız görünmektedir.”

40. Bakanlık ayrıca başvuran şirketin geri kalan taleplerini de reddetmiştir (bk. yukarıda 38. paragraf).

41. Başvuran şirket, 2 Haziran 2011 tarihinde, Prag 2. Bölge Mahkemesi’nde Devlet aleyhine bir hukuk davası açmış ve sonunda beraat eden genel müdürü ve diğer yetkilisinin tutuklanması nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesini talep etmiştir. Yine Devlet Sorumluluk Kanunu’na dayanmış (bk. aşağıda 59-64. paragraflar) ancak bu kez Kanun’un 15(2), 33

ve 35 maddelerine atıfta bulunmuştur (bk. aşağıda 61 ve 63-64. paragraflar).
Başvuran şirketin açtığı davanın ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

I.

Zararın tazminine hak kazanıldığını gösteren olgular

“... Adalet Bakanlığı, [başvuran şirketin], genel müdürünün ve diğer yetkilisinin tutukluluğuyla bağlantılı olarak uğradığı ve şirketin faaliyetlerini tamamen felce uğratan zararın tazmini talebini tamamen göz ardı etmiştir. Davacı şirketin yetkilileri özgürlüklerinden mahrum bırakılmakla kalmamış, davacının depolanmış mallarının neredeyse tamamına ve bunun yanı sıra şirketin kayıtlı ofisinde ve ilgili kişilerin evlerinde yapılan aramalarda bulunan önemli miktarda paraya da el konulmuştur. Davacının faaliyeti için gerekli olan tüm muhasebe kayıtlarına ve belgelerine el konulmuş ve davacı fonlarından tamamen mahrum bırakılmıştır. Davacı, kendi kusuru olmaksızın, Devletin eylemlerinin bir sonucu olarak fiilen faaliyetini durdurmuş ve bu nedenle kendisini zor bir mali durum içinde bulmuştur.

...”

II.

Bir hak talebinde bulunmak için zaman aşımı süresine uygunluk

“... 27 Şubat 2009 tarihinde Prag Yüksek Mahkemesi ... genel müdür hakkında beraat kararı vermiştir. İşbu beraat kararı nihaidir Dolayısıyla, [Devlet Sorumluluk Kanunu’nun] 33. maddesinde öngörülen tazminat talebine ilişkin iki yıllık zaman aşımı süresi 28 Şubat 2009 tarihinde işlemeye başlamıştı ve 28 Şubat 2011 tarihinde sona ermiş olacaktı. Ancak ilgili talep 27 Ocak 2011 tarihinde ... Adalet Bakanlığı’na sunulmuştur ... dolayısıyla [Devlet Sorumluluk Kanunu’nun] 35. maddesi uyarınca zaman aşımı süresi 27 Ocak 2011 ile 26 Mayıs 2011 (Adalet Bakanlığı’nın karar tarihi) arasında işlememiştir. Dolayısıyla, davacının mahkeme nezdinde tazminat talebinde bulunmasına ilişkin zaman aşımı süresine uyulmuştur”

III.

Maddi tazminat hakkında

“...

2. El konulan malda meydana gelen zararın tazmini

22 Temmuz 2010 tarihinde, Prag Belediye Mahkemesi'nin ... kararı uyarınca ... malların iade edilmesine karar verilmiştir ... Ancak davacı, malları geri aldıktan sonra, iade edilen bu malların çok kötü bir durumda olduğunu keşfetmiştir. Mallara beş yıl boyunca el konuldu! Bu mallar giysilerdi, yani uzun süreli depolamada durumunda önemli ölçüde kalitesi düşen mallardı. Ayrıca, değişen moda trendleri nedeniyle beş yıl içerisinde herhangi bir giysi neredeyse satılamaz hale gelir (malların hâlihazırdaki gerçekten feci hallerini [*katastrofální faktický stav*] bir kenara bırakırsak dahi).

Davacı yine de malın bir kısmını satabilmiştir, ancak (durumu nedeniyle) bunu orijinal değerinin çok az bir kısmına yapabilmektedir.

Davacı, malların beş yıl boyunca depoda kalması sonucunda, yukarıda belirtilen bilirkişi görüşü [aracılığıyla belirlenen] malların orijinal fiyatı (62.424.027 Çek korunası) ile malların bir kısmının satışından elde ettiği gelir (536.663 Çek korunası) arasındaki fark kadar zarara uğradığı görüşündedir. Davacı bu nedenle 61.887.364 Çek korunası tutarında zarara uğramıştır (yani 62.424.027 Çek korunası eksi 536.663 Çek korunası).

... Davacı, Bakanlığın 'zamanın geçmesinden' sorumlu olduğunu iddia etmemektedir. Kamu yetkisinin kullanılmasıyla bağlantılı olarak el konulan mallarda meydana gelen ... nesnel bozulma için tazminat talep etmektedir. Davacının görüşüne göre, malın daha yüksek bir fiyata satılıp satılamayacağı önemsizdir ve malın tamamının belirli bir zamanda satılmış olacağını kanıtlamak imkânsızdır. [Başvuran şirket] iddiasının spekülatif olduğu sonucunu kabul etmemektedir. Yukarıda belirtildiği üzere, mal beş yıl depolandıktan sonra çok kötü bir durumda davacıya iade edilmiştir. Bu ... kolluk [yani, ceza adaleti] makamının kararından kaynaklanmıştır; bu nedenle, zararlar illiyet bağı kurulmuştur ...”

3. Ofis ekipmanlarının çalınması ve kişisel eşyaların imhası nedeniyle oluşan zararın tazmini

“Şirketin genel müdürünün tutukluluğu sırasında, ofis binasında bulunan davacıya ait eşyalar ... herhangi bir güvenlik veya koruma olmaksızın ... ortada bırakılmıştır. Genel müdürün tutukluluğu sırasında aşağıdaki eşyalar imha edilmiştir...”

IV.

Zararın tazmini için talepte bulunulması

(1) Telekomünikasyon hizmetleri için ödeme yapılmaması sonucu oluşan giderler

“... davacı, telekomünikasyon hizmetleri için ödeme yapılmaması sonucu oluşan masraflardan ortaya çıkan yukarıda belirtilen zarar için 23.245 Çek korunası tutarında tazminat talep etmektedir.”

(2) El konulan mallarda meydana gelen hasar

“Yukarıda verilen tüm bilgiler ışığında, davacı, kamu yetkisinin kullanılması sırasında kendisinin zarar gördüğünün kanıtlandığını düşünmektedir. Devlet Sorumluluk Kanunu’nun] 15(2) maddesi uyarınca davacı, el konulan malın mutlak değer kaybından oluşan zarar için, bilirkişi görüşü ile belirlenen değeri ile malın bir kısmının satışından elde edilen toplam tutar, yani 61.887.364 Çek korunası, arasındaki farka eşit bir tazminat talep etmektedir.”

(3) Ofis ekipmanı ve kişisel eşyaların kaybindan kaynaklanan hasar

“... davacı, şirketin ofis ekipmanlarının ve kişisel eşyalarının kaybindan oluşan ve toplam değeri 684.000 Çek korunası olan zararın tazmin edilmesini talep etmektedir.”

(4) Şartları yerine getirilmemiş bir araç kiralama sözleşmesinden kaynaklanan zarar

“... davacı, bir ... otomobil için yapılan finansal kiralama sözleşmesinin yerine getirilmemesinden kaynaklanan zararın tazminini talep etmektedir; bunun sonucunda davacı, aracın o zamanki değerine tekabül eden 700.000 Çek korunası tutarında maddi zarara uğramıştır.”

42. Başvuran şirket, 13 Aralık 2011 tarihinde, malın başka bir kısmının satılmasıyla elde edilen meblağ olan 2.782.682,63 Çek korunası (o tarihte 108.935 avro) talebini geri çekmiştir. Talebin bu kısmına ilişkin yargılama 28 Aralık 2011 tarihli bir kararla (*usneseni*) durdurulmuştur.

43. Bölge Mahkemesi, 28 Aralık 2011 tarihli bir kararla, Devlet Sorumluluk Kanunu uyarınca, yalnızca hukuka aykırı bir kararla sonuçlanan yargılamanın taraflarının ilgili karar nedeniyle uğradıkları zararın tazminini talep edebilecekleri gerekçesiyle, başvuran şirketin davasını dayanaksız bularak reddetmiştir. Bu kararın ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“Davacı, davasının gerekçesi olarak, genel müdürünün ... ve diğer yetkilisinin ... vergi kaçakçılığı suçundan ... kovuşturulduğunu belirtmiştir. Prag 2. Bölge Mahkemesi’nin 28 Nisan 2005 tarihli kararı uyarınca ... genel müdür ve diğer yetkili tutuklanmıştır...

Davacı şirketin genel müdürü ve diğer sanık daha sonra Prag Yüksek Mahkemesi'nin 16 Mart 2007 tarihli kararıyla serbest bırakılmıştır ... Tutuklu olarak 690 gün geçirmiştir.

...

... mahkeme ... davanın dayanaksız olduğunu tespit etmiştir. Devletin, kamu yetkisinin kullanılması sırasında bir karar ya da usulsüz resmi eylem nedeniyle meydana gelen zarardan dolayı hukuki sorumluluk altına girmesinin koşulları, hukuka aykırı bir kararın ya da usulsüz resmi eylemin varlığı, mağdurun zarara uğraması ve usulsüz resmi eylem ya da hukuka aykırı karar ile bu zarar arasında bir illiyet bağının bulunmasıdır. En önemlisi, mevcut davada mahkeme; tüzel kişi olarak, genel müdürünün ve diğer yetkilisinin yargılandığı yukarıda bahsedilen ceza davasına taraf olmayan davacı şirketin bir dava açma hakkına (*locus standi*) sahip olduğunu tespit etmemiştir. Bu nedenle, davacı, genel müdürü ve diğer yetkilisinin cezai kovuşturmasıyla bağlantılı olarak herhangi bir zarara uğramamıştır. Bu görüş hâlihazırda Yüksek Mahkeme tarafından 15 Aralık 2005 tarih ve 25 Cdo 1956/2004 sayılı kararında ifade edilmiştir... Bu kararda bir şirketin ... genel müdürünün cezai kovuşturulmasıyla bağlantılı olarak alınan hukuka aykırı bir kararın neden olduğu zarar için tazminat alma hakkına sahip olmadığına hükmetmiştir. Her ne kadar bu karar 58/1969 sayılı Kanun ile ilgili olsa da, [Devlet Sorumluluk Kanunu'na] uygulanabilirliği etkilenmemiştir, zira davacı açısından dava açma hakkının tesis edilmesine ilişkin koşullar değişmemiştir. ... Bu nedenle, davacının tüzel kişi olarak talep ettiği zarar ile genel müdürü ve diğer yetkilisinin cezai kovuşturmaya uğraması arasında bir illiyet bağı bulunmamaktadır.”

44. Başvuran şirket, temyiz başvurusunda bulunmuştur. Şirket, başvurusunda aşağıdakileri öne sürmüştür:

II.

“... [Bölge Mahkemesi] ... hukuka aykırı karar ile davacının uğradığı maddi zarar arasındaki illiyet bağı konusunda ... herhangi bir inceleme yapmaktan kaçınmıştır ...

İtiraz edilen kararın gerekçesinde ... davanın reddine gerekçe olarak ... davacının dava açma hakkına (*locus standi*) sahip olmadığı gösterilmiştir. Bu argüman temel olarak Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 7(1) maddesine dayanmaktadır; bu maddeye göre, yalnızca hukuka aykırı bir kararın verildiği yargılamanın tarafları zarar için tazminat

alma hakkına sahiptir. Ancak söz konusu davada, yargılamanın tarafları [her ikisi de] davacı şirketin üyesiydi ve bunlardan biri aynı zamanda tek genel müdürüydü.

Davacı böyle bir sonucun - her ne kadar Yüksek Mahkemenin 15 Aralık 2005 tarihli kararıyla desteklenmiş olsa da - öncelikle ilgili mahkeme tarafından [Devlet Sorumluluk Kanunu'nun] aşırı şekilci yorumlanması nedeniyle yanlış ve/veya hukuka aykırı olduğunu düşünmektedir. Söz konusu olayda, davacı, mecazi anlamda ... tutuklanmıştı, zira (tüzel kişi olarak) tüm beşeri unsurları (yani, genel müdür de dâhil olmak üzere her iki çalışanı) o sırada tutukluydu. Dolayısıyla, davacının ticari ya da başka bir şekilde faaliyet göstermesi söz konusu olamazdı.

Davacıya göre bu durum, Temel Hak ve Özgürlükler Bildirgesi'nin ("Bildirge"), hem gerçek hem de tüzel kişilerin mülk edinme hakkını koruyan 11. maddesi ile adil yargılanma hakkını ve hakların yargısal korunmasını güvence altına alan 36. maddesinde yer alan anayasal güvence altındaki hak ve özgürlüklerinin ihlâl edilmesine yol açmıştır.

...

Davacı, aynı şekilde, örneğin Çek Cumhuriyeti'nin bağlı olduğu Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mal ve mülklerin korunmasının uluslararası hukuk boyutuna dikkat çekmektedir ...

Farklı bir bağlamda, hukuka aykırı tutukluluk için tazminat hakkına Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 9 § 5 maddesinde de atıfta bulunmaktadır... bu maddeye göre "hukuka aykırı tutuklama veya gözaltı mağduru olan herkes infazı mümkün bir tazminat hakkına sahip olacaktır".

III.

Devlet Sorumluluk Kanunu'nun ilgili hükümlerinin (mahkeme tarafından) aşırı şekilci ve hatta kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması, davacının haklarının yargı yoluyla korunmasını talep etmesini fiilen imkansız hale getirmiştir; zira söz konusu karar, davacıyı kamu yetkisinin kullanılması sırasında meydana gelen zararın tazminine ilişkin davalardan fiilen men etmiş ve böylece davacının, üyelerine dolaylı olarak yapılan 'haksızlığın' telafisini elde etmesi engellenmiştir. Davacıya göre, mahkemenin maddi hukuk kurallarını yorumlama biçimi, hukuk devletinin işleyişine ilişkin fikir ve ilkelerle çelişmektedir ... Aşırı uç bir örnek olsa da, çok sayıda ticari şirketin (veya genel olarak tüzel kişiliğin), tazminat davalarında dava açma haklarının bulunmadığına ilişkin teknik bir gerekçeyle Devlet tarafından yok edildiği bir ihtimal kolaylıkla akılda

canlandırılabilir. Bir ticari şirketin yönetim organına karşı cezai kovuşturma başlatıldığında, şirketin kendisi hiçbir zaman cezai kovuşturmanın tarafı değildir... ancak bu durum, şirketin bu cezai kovuşturmalar sonucunda zarara uğraması olasılığını hiçbir şekilde ortadan kaldırmaz.

Mevcut davada, böyle bir yorumun haksızlığı, davacı şirketin en rutin masraflarını bile ödemesini engelleyen ani ve habersiz bir polis eylemiyle tüm etkin beşeri sermayesinden mahrum bırakılması gerçeğiyle daha da artmaktadır. Sonuçları dikkate alınmadan gerçekleştirilen bu eylem, telefon operatörlerine yapılan ödemelerin ve araç kiralama ödemelerinin karşılanmasını imkansız hale getirmiştir Şirketin fonlarına el konulmuş ve bunun doğrudan bir sonucu olarak, kısa süre sonra kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkan zararı önlemek için önlem almak bir yana önlem alınmasına dahi izin verilmemiştir. Bu zarar, davacı şirkete ve dolayısıyla yetkililerine, kamu makamları tarafından doğrudan gerçekleştirilen eylemler sonucunda verilmiştir. Daha sonra yapılan resmi soruşturmada bu eylemin ... hukuka aykırı olduğu tespit edilmiştir.

...

Davacıya eylemleriyle zarar veren Devlet olmuştur. İnsan kaynakları açısından yalnızca (diğerlerinin yanı sıra Devletin eylemlerinden etkilenen) üyelerinden oluşan şirket, bu zararın tazmin edilmesini talep etmektedir. İtiraz edilen karar, talebi yasal olarak [Devlet Sorumluluk Kanunu] kapsamında sınıflandırmakta ve ardından biçimsel olarak zarara uğrayan davacı şirketin dava açma hakkına sahip olmadığı ve Devletin bu tür aşırılıkların sonuçları için fiili sorumluluk taşımadığı ve hiçbir zaman taşımaması gerektiği sonucuna varmaktadır.

Kabul edilemez şekilciliğinin bir sonucu olarak, bu [sonuç] yalnızca kamu yetkisinin kullanılmasında herhangi bir sorumluluğu reddetmenin kaba bir yöntemini temsil etmektedir. Bu bağlamda davacı, Bildirge'nin 2 § 2 maddesinde yer alan yasallık ilkesi ile olası bir çatışmaya da dikkat çekmektedir.”

45. Belediye Mahkemesi, 15 Mayıs 2012 tarihli bir kararla başvuran şirketin itirazını reddetmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Belediye Mahkemesi kararının ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“Davada sunulan gerçeklere göre, davacı, ‘genel müdürünün ve diğer yetkilisinin gözüaltına alınması’ nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesini istemektedir. ... Davacı, genel müdürünün ve diğer üyelerinin gözüaltına alınması nedeniyle faaliyetlerinin tamamen felç olduğunu ve etkin insan sermayesinden mahrum kaldığını

ileri sürmektedir. Davacı, ayrıca, [Devlet Sorumluluk Kanunu'nun] 33. maddesine ve genel müdürünün beraat ettiği 27 Şubat 2009 tarihli karara atıfta bulunarak, davayı zaman aşımı süresi içinde açtığını savunmaktadır.

Davacı, davasında toplam dört ayrı tazminat talebinde bulunmuş ve iddia edilen zararın aşağıdakilerden oluştuğunu belirtmiştir: 1. genel müdürünün tutukluluğu nedeniyle telekomünikasyon hizmetlerinin ödenmemesi sonucu oluşan 23.245 Çek korunası tutarındaki masraflar; 2. beş yıllık depolama sonucunda ceza davasında el konulan mallarda meydana gelen 61.887.364 Çek korunası tutarındaki değer kaybı (talebin bir kısmının geri çekilmesinin ardından 59.104.681,37 Çek korunası); 3. genel müdürün tutukluluğu nedeniyle 684.000 Çek korunası değerinde ofis ekipmanlarının çalınması ve kişisel eşyaların alınması; ve 4. genel müdürün tutukluluğu nedeniyle şartları yerine getirilememiş araç kiralama sözleşmesinin tazmini...

Davada sunulan olgulara göre, davacının talebini yasal olarak (davacının kendisinin de yaptığı gibi, Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 33. maddesine atıfta bulunarak) tutuklulukla ilgili bir karardan ve daha spesifik olarak hukuka aykırı bir karardan kaynaklanan zararın tazmini için bir talep olarak nitelendirmek gerekmektedir. Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 9(1) maddesi, ... tutukluluk kararından kaynaklanan zarar için tazminat alma hakkına sahip olan kişinin tutulan kişi olduğunu öngörmektedir. Söz konusu hüküm, [tazminata] hak kazanan kişinin ... tutulan bir kişi olduğunu belirtmektedir. Bu durum [sadece] gerçek bir kişi için söz konusu olabilir. Bu hüküm, hak sahibi kişi ile ilgili olarak başka bir yoruma izin vermez. Kuşkusuz, genel müdürü ve diğer bir yetkilisi ... tutuklu bulunan bir ticari şirket (başka bir yetkilisi olmasa bile), ... tutukluluk nedeniyle zarara uğramış bir kişi olarak kabul edilemez. Belirli bir kişinin alıkonulmasının ... sebep (zararın nedeni) olarak gösterilmesi halinde, Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 9. maddesi kapsamındaki talebin yalnızca ve münhasıran söz konusu kişiye ait olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

Her ne kadar davacı ... zararın ... genel müdürü ve diğer yetkilisine karşı açılan hukuka aykırı ceza davalarından kaynaklandığını iddia etmemiş olsa da, davacının iddiası ... bu gerekçeyle de incelenebilir ... Adli uygulamada, bir cezai kovuşturmanın durdurulmasının veya beraat kararının (burada olduğu gibi), Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 8(1) maddesi uyarınca hukuka aykırı bir kararın bozulmasıyla aynı sonuçlara sahip olduğu [zaten] tespit edilmiştir. Böyle bir talepte bulunmak için dava açma hakkına sahip olan kişi, hukuka aykırı kararın verildiği 'yargılama tarafıdır'. Mevcut davada, suçlamaların (hukuka aykırı karar) ve beraat kararının (hukuka aykırı

kararı iptal eden karar) gerçek kişilerle, yani davacının genel müdürü ve diğer yetkilisiyle ilgili olduğu ve ... bu kişilerin ceza davasının tarafları olduğu konusunda hiçbir şüphe yoktur. Davacı, tüzel kişi olarak, kovuşturmaya uğramadığı için ceza davasının tarafı olarak kabul edilemez. Kovuşturulan kişinin ticari şirketin tek genel müdürü veya yetkilisi olduğu gerçeği dikkate alınsa bile böyle bir taraf olarak kabul edilemez. Yargılanan bir bireyin belirli bir örgütlü topluluk içinde yaşaması ve aile, iş, ticari veya sosyal nitelikte olsun, diğer kuruluşlarla birçok ilişkisi olması istisna değil kuraldır. Bu nedenle bir birey çeşitli tüzel kişiliklerin üyesi, yetkilisi veya yasal temsilcisi olarak hizmet verebilir ve bu bireyin söz konusu tüzel kişilik içindeki etkisi kesinlikle istisnai, benzersiz veya yeri dolduramaz olabilir. Böyle bir durumda, gerçek bir kişinin cezai kovuşturmasının tüzel bir kişinin işleyişi üzerinde temel bir etkisi olduğuna şüphe yoktur. Ancak bu durum, Devlet Sorumluluk Kanunu uyarınca, hukuka aykırı bir suçlama kararı sonucunda zarar gören kişinin, bu durumda davacının genel müdürü veya diğer yetkilisi, hakkında kovuşturma başlatılan kişi olduğu gerçeğini değiştiremez. Benzer bir mesele Yüksek Mahkeme tarafından 25 Cdo 1956/2004 sayılı kararında ele alınmış olup ilk derece mahkemesi ... kararının gerekçesinde buna atıfta bulunmuştur.

Davacının, ceza yargılaması sırasında el konulan malların “beş yıl boyunca saklanması” kaynaklanan zararın tazmini talebiyle ilgili olarak, davacının dava açma hakkına sahip olmamasının yanı sıra ... hukuka aykırı tutukluluk kararı veya davacının genel müdürü ve diğer yetkilisine karşı suç duyurusunda bulunma [kararı] ile “malların beş yıl boyunca saklanması” sonucunda meydana geldiği iddia edilen zarar arasında hiçbir illiyet bağı bulunmadığına dikkat edilmelidir. Davacı, genel müdürünün veya diğer bir yetkilisinin ... tutuklanması ve/veya kovuşturulmasıyla ilgili genel bir iddia dışında, bu zararın nedenine ilişkin herhangi bir iddiada bulunmamıştır.

Mala el konulmuş ... ve daha sonra davacının genel müdürüne iade edilmiş olması, Devletin zamanın geçmesi nedeniyle malda meydana gelen değer kaybından ... sorumlu olduğu anlamına gelmez. Yargılamaların beraatla sonuçlanmış olması, bu yargılamalar sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin tüm işlemlerin (mallara el konulması ve genel müdüre iade edilmesi gibi) hukuka aykırı bir karar veya usulsüz bir resmi eylem teşkil ettiği sonucuna varılmasına yol açamaz (davacının iddia dahi etmediği bir şey).

Yukarıdaki gerekçelere dayanarak, temyiz mahkemesi ilk derece mahkemesinin davacının dava açma hakkının olmadığı yönündeki kararını doğru bulmaktadır. Bu hakkın olmaması, ilk derece mahkemesinin, davacının uğradığı iddia edilen zarar ile

genel müdürünün (diğer yetkili) cezai kovuşturması arasında illiyet bağı bulunmadığı yönündeki doğru hukuki sonucuyla da bağlantılıdır.”

46. Bunun üzerine başvuran şirket, Yüksek Mahkemeye, ikinci derece mahkemesine yaptığı temyiz başvurusunda ileri sürdüğü argümanları tekrarladığı bir temyiz başvurusunda (*dovolání*) bulunmuştur (bk. yukarıda 44. paragraf).

47. Yüksek Mahkeme, 15 Kasım 2012 tarihli bir kararla, başvuran şirketin temyiz başvurusunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, diğer hususların yanı sıra, aşağıdaki kararı vermiştir:

“Bir kişi hakkındaki cezai kovuşturma ... bir [mahkumiyet] ile sonuçlanmadığında, kovuşturmayla bağlantılı olarak neden olunan zararın tazminine ilişkin her türlü talep, hukuka aykırı kararların tazminine ilişkin ilgili hüküm kapsamında değerlendirilir ... Devlet Sorumluluk Kanunu’nun 7. maddesi ... yalnızca hukuka aykırı bir kararın verildiği yargılamanın taraflarından birinin zarar için tazminat alma hakkına sahip olduğunu öngörmektedir ... İçtihatta, bir ticari şirketin, genel müdürüne yönelik bir cezai kovuşturma sonucunda meydana gelen zarar nedeniyle tazminat alma hakkına sahip olmadığı kabul edilmektedir ...

Temyiz mahkemesinin, davacı şirketin, genel müdürü ve diğer yetkilisinin tutuklanmasından kaynaklanan zararın tazminine ilişkin olarak Devlet aleyhine bir ihtilafta veya söz konusu kişilerin kovuşturulmalarından kaynaklanan zararın tazmini bir ihtilafta dava açma hakkından yoksun olduğu sonucuna varması, bu nedenle, Yüksek Mahkemenin yerleşik içtihadıyla tutarlıdır ve mevcut dava bu karardan sapmak için hiçbir gerekçe bulunmamaktadır. Temyiz eden tarafın temyiz mahkemesinin Devlet Sorumluluk Kanunu’nu aşırı derecede şekilci bir şekilde yorumlayarak hata yaptığını düşünmesi dolayısıyla, Temel Hak ve Özgürlükler Bildirgesi’nin (“Bildirge”) hukuka aykırı bir karar veya usulsüz resmi bir eylemden kaynaklanan zarar için doğrudan tazminat talebini öngörmediğinin belirtilmesi gerekmektedir. Bildirge, Devletin bu şekilde neden olunan zarardan sorumluluğuna ilişkin koşulların ve ayrıntılı hükümlerin kanunla düzenleneceğini belirtmektedir (Temel Hak ve Özgürlükler Bildirgesi’nin 36 §§ 3 ve 4 maddesi), ve bu kanun da ... [Devlet Sorumluluk Kanunu]’dur. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, daha önce Bildirge’nin 36 § 3 maddesinin bir mahkemenin, başka bir Devlet organının veya kamu idari makamlarının hukuka aykırı bir kararından veya usulsüz resmi bir eyleminden kaynaklanan zarar için

tazminat hakkını ancak Devlet Sorumluluk Kanunu'nun 7(1) maddesi ve dolayısıyla [bu kanunun] 9(1) maddesi anlamında zarar gören tarafın dava açma hakkının olması koşulu da dâhil olmak üzere kanunla belirlenen genel koşulların yerine getirilmesi halinde tanıdığına karar vermiştir (bk. örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin 29 Temmuz 2008 tarihli ve I. ÚS 216/07 sayılı kararı). Bu nedenle, hukuka aykırı bir karardan kaynaklanan zarar için Devletin sorumluluğuna ilişkin yasal kuralların, zarar gören tarafın zorunlu dava açma hakkı gerekliliğini destekleyen bir yorumu, Çek Cumhuriyeti anayasa hukuku ile tutarlıdır.”

48. 16 Ocak 2013 tarihinde, başvuran şirket adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia ederek anayasal şikâyetinde (*ústavní stížnost*) bulunmuştur. Başvuran şirket, yaptığı itiraz ve temyiz başvurusunda dile getirdiği iddiaları tekrarlamıştır (bk. yukarıdaki 44 ve 46. paragraflar).

49. 26 Eylül 2013 (I. ÚS 267/13) tarihinde verdiği karar ile Anayasa Mahkemesi (*Ústavní soud*), mahkemelerin başvuran şirket tarafından ortaya atılan iddiaları usule uygun bir şekilde yanıtladığını ve vardıkları sonuçların keyfilikten uzak olduğunu tespit ederek anayasal şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Kararın ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“İlgili yargılamalar esnasında müşteki, yegane genel müdürü ... ve diğer üyesinin hukuka aykırı bir şekilde tutuklanması ile meydana gelen usulsüz resmi eylemden dolayı uğradığını iddia ettiği zarar için [Devlet Sorumluluk Kanunu] uyarınca tazminat talebinde bulunmuştur.

...

Yukarıdaki ifadelere göre, müştekinin anayasal şikâyetinde bazı iddialar ortaya sürdüğü ve adli mahkemelerin bu iddiaları etraflıca inceleyip usule uygun bir şekilde ele aldığı net bir şekilde görülebilir. Anayasa Mahkemesi, adli mahkemelerin verdiği sonuçların keyfilikten uzak olduğunu tespit etmiştir. Yüksek Mahkeme de, Anayasa Mahkemesinin mevcut davaya uygulanabilir olan ... I. ÚS 216/07 sayılı kararına doğru bir şekilde atıfta bulunarak davayı anayasal hukuk açısından ele almıştır.

Yukarıdakilerin ışığında, Anayasa Mahkemesi anayasa şikâyetinin anayasa hukuku açısından açıkça dayanaktan yoksun olduğunu [tespit etmiştir] ...”

I. BAŞVURAN ŞİRKETİN MAHKEMEYE BAŞVURUSU

50. 25 Mart 2014 tarihinde, başvuran şirket Mahkemeye başvuruda bulunmuş, bu başvuruda Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi, 13. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında şikâyetlerde bulunmuştur.

51. Başvuran şirket, başvuru formunda olaylar bildirisiyle ilgili kısımda beş yıl boyunca el konulan mallarının değer kaybettiğini ve kendisine hasarlı bir şekilde iade edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca, başvuran şirketin bürosunda bırakılan ekipmanlar, şirketin genel müdürü yakalandıktan sonra, polisin güvenlik önlemi almaması nedeniyle çalınmıştır. Dahası, genel müdürün tutuklanması ve başvuran şirketin mali varlıklarına el koyulması nedeniyle şirket telekomünikasyon faturalarını ödeyememiş, bu da şirket aleyhinde icra davası açılmasına yol açmıştır. Bu durum şirketi hem anaparaı hem de gecikme faizi ile icra davasının masraflarını ödemek zorunda bırakmıştır. Yine aynı gerekçelerle, başvuran şirket kira sözleşmesi (bk. yukarıdaki 15. paragraf) uyarınca ödemelerini yapamamış, bu da şirketin sözleşme hükümlerine göre ceza almasına neden olmuş ve bir aracın mülkiyetini almasını engellemiştir.

52. Başvuran şirket, temyiz başvurusunda ve anayasal şikâyetinde (bk. yukarıdaki 46 ve 48. paragraf) yinelediği, hukuk davasında ve yerel makamlar huzurunda yaptığı temyiz başvurusunda ortaya attığı iddiaları başvuru formunun söz konusu kısmında da (bk. yukarıdaki 41 ve 44. paragraf) açıkça veya özleri itibarıyla yinelemiştir.

53. Başvuran şirketin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında bulunduğu şikâyetin kapsamı Mahkeme huzurunda çekişmeli bir sorun haline geldiğinden (bk. aşağıdaki 126-149 paragraflar), başvuru formunda geçen aşağıdaki ifadeleri hatırlatmanın faydalı olacağı düşünülmüştür.

54. Başvuran şirket, başvuru formunun Sözleşme ve/veya Protokollerinin ihlal edildiği iddiaları ile ilgili diğer iddialara ilişkin ifadeler kısmına, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesinin ihlal edildiğine dair aşağıdaki iddiaları da eklemiştir:

“İç hukukta yer alan ilgili yasal kuralların (yargı yetkisinin her derecesinde) yukarıda belirtildiği üzere son derece şekilci ve hatta kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması, başvuran şirketin yargısal koruma yoluna başvurma hakkının fiilen reddedilmesine neden olmuştur. Hatta mahkemenin verdiği karar, başvuran şirketin kamu otoritesinin kullanımından kaynaklanan zarara dair tazminat davasından hariç tutarak şirket üyelerinin dolaylı yoldan uğradığı ‘adaletsizlik’ için tazmin elde etmesini engellemiştir.

Örneğin *Tendam/İspanya* (başvuru no. 25720/05) kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aynı sonuçlara ulaşmış ve Sözleşme’de öngörülen bu hakların ihlal edildiğini tespit etmiştir. Söz konusu kararın 51. maddesinde (diğerleri arasında) aşağıdaki ifadeler yer almaktadır: ‘Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi, beraat eden bir kişiye, ceza yargılamalarının soruşturma aşamasında kişinin mallarına el konulması nedeniyle meydana gelen bir zarar için tazminat alma hakkını vermez. Ancak, ceza makamlarının mala el koymaları halinde, özellikle el konuldukları ve beraat eden sahiplerine iade edildikleri anda malların ve durumlarının envanterini çıkararak, malların muhafaza edilmesi için gerekli olan makul önlemleri almaları gerekmektedir. Ayrıca, bu malların nispeten iyi bir durumda muhafaza edilememesinden kaynaklanan zarar için tazminat elde edilmesi amacıyla, yerel hukukun Devlet aleyhinde dava açma olasılığını öngörmesi gerekmektedir (bk. Sözleşme’nin 13. maddesine atıfta bulunan *Karamitrov ve Diğerleri/Bulgaristan*, § 77, ve *Novikov/Rusya*, § 46). Buna benzer yargılamaların ... beraat eden mal sahibine kendi davasını savunma imkanı tanınması da gerekir.’ 55. maddede Mahkeme, başvuranın iddiasını inceleyen yerel mahkemelerin, yargı makamlarının söz konusu davadaki yükümlülüğünü göz önünde bulundurmadığını ve başvurana el konulan malın muhafaza edilmemesinden doğan zarar için tazminat elde etme imkânı tanımadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, önceden verdiği kararlarda, özellikle *Karamitrov ve Diğerleri/Bulgaristan* (başvuru no. 53321/99) davasında, aynı sonuçlara [ulaşmıştır]. Söz konusu dava, Mahkeme’nin başvuruda dayanak olarak ele alınan tüm hakların (Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi, Sözleşme’nin 13. maddesi ve Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi) ihlal edildiğini tespit ettiği, olaylar açısından somut davaya benzer bir davadır.

55. Başvuran şirket, başvuru formunun bu kısmında, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği iddialarını desteklemek amacıyla aşağıdaki iddiaları öne sürmüştür:

“Çek Cumhuriyeti makamlarının yukarıda anılan eylemi sonucunda başvuran şirketin faaliyetleri yaklaşık beş yıllık bir süre boyunca tamamen durmuş, malları (kanuna aykırı bir şekilde) elinden alınmış, ve [tutuklulukları nedeniyle] başvuranın maruz kaldığı zararı önlemeye veya azaltmaya yönelik eylemlerde bulunamayan veya adımlar atamayan ... müdürü ve diğer üyesinin hukuka aykırı bir şekilde cezai kovuşturmaya tabi tutulmalarından etkilenmiştir. Daha detaylı bilgi için (diğerlerinin yanı sıra) Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlalinin tespit edildiği *Tendam/İspanya* davasındaki yukarıda bahsedilen karara bakınız. Benzer bir durum, Avrupa Mahkemesi huzurunda görülen *Novikov/Rusya* (başvuru no. 53321/99) davasında ele alınmıştır. Mahkeme, olaylar bakımından oldukça benzer olan bu davada Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Son olarak, Mahkeme'nin başvuruda dayanak olarak ele alınan tüm hakların (Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi, Sözleşme'nin 13. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi) ihlal edildiğini tespit ettiği, olaylar bakımından benzer olan *Karamitrov ve Diğerleri/Bulgaristan* (başvuru no. 53321/99) davasındaki karara değinmek önem teşkil etmektedir.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

I. ÇEK CUMHURİYETİ TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER BİLDİRGESİ

56. Bildirge'nin 36. maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 36

“1. Herkes bağımsız ve tarafsız bir mahkeme huzurunda veya bazı durumlarda farklı bir kuruluş önünde kendi haklarını öngörülen usule uyarak savunma hakkına sahiptir.

2. Yasada aksi belirtilmediği sürece, bir kamu idaresi makamının verdiği bir karar tarafından haklarının kısıtlandığını iddia eden bir kişi, bu kararın yasaya uygunluğunun gözden geçirilmesi için mahkemeye başvurabilir. Ancak, bu Bildiride sıralanan temel

hak ve özgürlükleri etkileyen kararlar üzerinde yapılan yargı denetimi, mahkemelerin yargı yetkisi alanından çıkarılamaz.

3. Herkes bir mahkeme veya diğer Devlet kurumlarının ya da kamu idaresi makamlarının hukuka aykırı kararlarından veya usulsüz resmi eylemlerden doğan zararlar için tazminat talep etme hakkına sahiptir.

4. Buna dair koşullar ve detaylı şartlar yasalarca belirlenir.”

II. İLGİLİ MEVZUAT

A. Ceza Muhakemesi Kanunu

57. Olay tarihinde yürürlükte olan Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (141/1961 sayılı Kanun) ilgili hükümleri aşağıdaki şekildedir:

Madde 48

“1. Mahkeme (veya hazırlık yargılamaları söz konusu olduğunda, savcı) bir el koyma [emrini] aşağıdaki durumlarda [bozabilir]:

(a) emrin [verilme] nedeni geçerliliğini yitirdiyse;

(b) ceza kovuşturması düşüyse veya beraat ile sonuçlandıysa;

(c) sanığa dair mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden veya davanın başka bir makama nakledilmesi kararının yürürlüğe girmesinden itibaren dört ay geçtiyse.

2. El koyma [emrinin] kapsamı, baştaki gerekliliğini yitirdiyse kısıtlanmalıdır.

3. Mahkeme (veya hazırlık yargılamaları söz konusu olduğunda, savcı), sanığın talebi üzerine, el konulan mala ilişkin bir yasanın icrasına izin verebilir.

4. Sanık, istediği zaman, el koyma emrinin kısıtlanmasını veya kaldırılmasını talep etme hakkına sahiptir; bu durumlarda mahkeme veya savcı, talebi yerine getirilen mağdur tarafı bilgilendirir. Talebinin reddedilmesi halinde sanık, herhangi bir neden belirtilmediği takdirde, talebini ancak kararın yürürlüğe girmesinden itibaren [otuz] gün geçtikten sonra yeniden sunabilir.

Madde 78 § 1

“Ceza yargılamaları açısından önemli bir malı elinde bulunduran herkes, talep edilmesi üzerinde bu malı mahkemeye, savcıya veya polise sunar; ceza yargılamalarının amaçları bakımından malın güvence altına alınmasının gerekli olduğu durumlarda kişi bu malı adı geçen makamlara teslim eder. Kişiye bu talep yapılırken, talebe uymaması halinde mala el koyulabileceği ve diğer sonuçların meydana gelebileceği hakkında bilgi verilmelidir (66. madde).”

Madde 79 § 1

“Malı elinde bulunduran kişinin bu önemli malı talep üzerine teslim etmemesi durumunda, bir mahkeme heyeti başkanı (veya hazırlık yargılamaları söz konusu olduğunda, savcı ya da polis) tarafından verilen bir emir ile [mala] el koyulabilir. Polis bu emri verebilmek için önce savcıdan izin alır.”

Madde 80 § 1

78. maddeye göre teslim edilen veya 79. maddeye göre el konulan bir mal, ceza yargılamalarının amaçları doğrultusunda artık gerekli değilse ve kaybedilme veya müsadere olasılığı yoksa, malı teslim eden veya malın el konulduğu kişiye iade edilir ... “

Madde 147 § 1

“Bir üst makam, bir şikâyet hakkında karar verirken aşağıdakileri inceler:

- (a) söz konusu kararın doğruluğu ...; ve
- (b) söz konusu kararın verilmesine yol açan yargılamalar.”

Madde 347

“1. Bir sanık hakkında cezai kovuşturma yürütülüyorsa ve kovuşturmanın niteliği, ciddiliği ve sanığın bulunduğu durum göz önünde bulundurulduğunda malın müsadere kararının verilmesi mümkünse ve bu kararın infaz edilmesinin engellenmesi veya zorlaştırılmasına dair kaygılar bulunuyorsa, mahkeme (veya hazırlık yargılamalarında, savcı) sanığın malına el koyabilir ...

- 2. El koyma emrine karşı şikâyetle bulunulabilir.”

Madde 349¹

“1. [Mahkeme] (veya hazırlık yargılamalarında, savcı), mala veya malın bir kısmına el konulması için mevcut gerekçelerin ortadan kalkması veya mala koymaya gerek kalmaması durumunda, el koyma kararını bozabilir veya karar verilen ölçüde kısıtlayabilir.

...

3. [El koyma emri] kesinleştiğinde sanık istediği zaman bu emrin kaldırılmasını veya kısıtlandırılmasını talep edebilir. Mahkeme (veya hazırlık yargılamalarında, savcı) talep hakkında derhal karar verir. Talebin reddedilmesi halinde sanık, yeni gerekçeler verilmemişse, kararın yürürlüğe girmesinden itibaren [otuz] gün geçene kadar yeni bir talepte bulunamaz.

...”

**B. Ceza yargılamalarında mal ve mülke el koyma hakkındaki
279/2003 sayılı kanun**

58. Madde 10(1), yetkililerin el konulan malların amortismanını veya değer kaybetmesini önlemek için kanunlara uygun hareket etmesi gerektiğini öngörür. Madde 10(2) uyarınca yetkililer, sanık tarafından teslim edilen veya sanıktan alınan taşınabilir malları düzgün bir şekilde muhafaza etmek ve bunların amortismanını, bilhassa bu mallara zarar gelmesini, yok edilmelerini, çalınmalarını ve kötüye kullanılmalarını engellemek zorundadır. Ayrıca yetkililerin el konulan malların değerlerini korumak için gerekli adımları atmaları gerekmektedir.

C. Devlet Sorumluluk Kanunu

59. Devlet Sorumluluk Kanunu’nun (82/1998 sayılı Kanun) ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

¹ Ceza Muhakemeleri Kanununa 86/2015 sayılı Kanun ile 1 Haziran 2015 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere dâhil edilmiştir.

Madde 5

“Devlet, aşağıdaki durumlarda meydana gelen zararlar için bu Kanun’da öngörülen koşullar altında yükümlülük sahibidir:

- (a) Hukuk yargılamaları, idari yargılamalar, İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca yürütülen yargılamalar veya ceza yargılamalarında verilen kanuna aykırı bir karar;
- (b) usulsüz resmi eylem.”

Madde 7(1)

“Kanuna aykırı bir kararın verildiği yargılamalardaki taraflar, bu kararın yol açtığı zararlar için tazminat alma hakkına sahiptir.”

Madde 8(1)

“[Somut] Kanunda aksi öngörülmediği sürece, kanuna aykırı bir kararın yol açtığı zarar için tazminat talebi yalnızca söz konusu karar bozulduğunda veya kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle kaldırıldığında yapılabilir ...”

Madde 9(1)

“Gözetiminde tutulan ve ... gözetimindeyken verilen bir karar nedeniyle zarara uğrayan bir kişi, beraat etmesi, ceza yargılamalarının düşürülmesi veya davanın farklı bir makama taşınması halinde bu zarar için tazminat talebinde bulunabilir.”

Madde 13

“1. Devlet, usulsüz resmi eylemlerden kaynaklanan tüm zararlardan yükümlüdür. Belirli bir süre sınırı içinde harekete geçilmemesi veya karar verilmemesi, usulsüz resmi eylem teşkil eder. Belirli bir dava veya karar için belirlenen bir süre sınırı yoksa, makul bir süre içinde harekete geçilmemesi veya karar verilmemesi usulsüz resmi eylem teşkil eder.

2. Usulsüz resmi eylemlerin neden olduğu bir zarara uğrayan kişiler, tazminat hakkına sahiptir.

60. Madde 14 ve 15, mağdur taraf bir mahkeme huzurunda bir hukuk davası açmadan önce uyulması gereken ön prosedürü öngörmektedir. Bilhassa, bir tazminat talebinin öncelikle Kanunun 6. maddesinde belirtilen

ilgili Devlet makamına sunulması gerekir. Zararın hukuk veya ceza yargılamaları esnasında gerçekleşmiş olması halinde bu kurum, Adalet Bakanlığıdır.

61. Madde 15(2), mağdur tarafın yalnızca talebinin ilgili Devlet makamına sunulmasından itibaren altı ay içinde tam olarak yerine getirilmemesi durumunda mahkemeye tazminat talebinde bulunabileceğini belirtmektedir.

62. Madde 32(1), ilgili Kanun uyarınca yapılan bir tazminat talebinin, mağdur tarafın zarardan ve bu zarardan yükümlü kişiden haberdar olduğu tarihten itibaren üç yıl sonra zaman aşımına uğrayacağını belirtmektedir. Zarar için tazminat alma hakkının dayanağı bir kararın bozulması ise, hak düşürücü süre söz konusu kararın bozulmasına dair tebligatın (bildirimin) yapıldığı tarihte başlar.

63. Madde 33, kişi gözaltındayken verilen bir kararın, hükmün veya koruyucu tedbirlerin yol açtığı zarar için yapılacak tazminat talebinin; kişinin beraatı kararının, ceza yargılamalarının düşürülmesi kararının, bozma kararının, davanın farklı bir makama yönlendirilmesi kararının veya daha hafif bir hüküm verilmesine dair kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıl sonra zaman aşımına uğrayacağını belirtmektedir.

64. Madde 35, hak düşürücü sürenin ön prosedür aşamasında başlamadığını öngörür (bk. yukarıdaki 60. paragraf).

D. Hukuk Muhakemeleri Kanunu

65. Hukuk Muhakemeleri Kanununun (99/1963 sayılı Kanun) 79 § 1 maddesi uyarınca talep beyanının, diğerleri arasında, ilgili (belirleyici) olayların tanımını, davacı tarafından dayanak olarak gösterilen delili ve talep edilen telafiyi (sonuç) içermesi gerekir.

66. Madde 188b, yargılamalara katılan tarafların ilgili olayları ve bu olayları destekleyen delilleri yargılamalar esnasındaki belirli bir aşamadan

önce veya mahkemenin tarafların ilgili olayları ibraz etmeleri, ek delil sunmaları veya usulle ilgili diğer yükümlülüklerle uymaları için belirlediği süre sınırı içinde sunmaları gerektiğini öngörmektedir. Bir mahkeme, bundan sonra sunulan olaylar ve delilleri yalnızca hâlihazırda mahkemeye sunulmuş olan delile itiraz etmek amacıyla sunulmuş olmaları, yargılamaların ilgili aşamasından sonra ortaya çıkmaları, ilgili tarafın kusuru olmaksızın zamanında ibraz edilmemiş olmaları veya mahkemenin talebi üzerine sunulmaları halinde göz önünde bulundurabilir.

67. Madde 153 aşağıdaki gibidir:

“(1) Mahkeme, davanın sabit olgularına dayanarak karar verir.

(2) Davanın açılması için bir talep olmasına gerek yoksa veya yasalar katılımcılar arasındaki ilişkiyi çözüme kavuşturmaya yönelik belirli bir yöntem öngörmüşse, mahkeme, katılımcıların talep ettiği miktarın ötesine geçip, onların talep ettiğinden farklı veya daha fazla bir miktarın ödenmesine karar verebilir.

III. İLGİLİ UYGULAMA

A. Yüksek Mahkemenin İçtihadı

1. Devlet Sorumluluk Kanununa ilişkin içtihat

68. Yüksek Mahkeme, verdiği bazı kararlarda (özellikle 15 Aralık 2005 tarihli 25 Cdo 1956/2004, 26 Ağustos 2014 tarihli 30 Cdo 2767/2013 sayılı ve 8 Mart 2016 tarihli 30 Cdo 4086/2015 sayılı kararlar) bir davacının taraf olmadığı yargılamalarda verilen kanuna aykırı kararların neden olduğu zarar için tazminat talebinde bulunduğu Devlet aleyhindeki yargılamalarda davacının dava açma hakkı (*locus standi*) olmadığına kanaat getirmiştir. Bu kararların ilki, genel müdürünün katılımcı olduğu ceza yargılamalarında verilen karar sonucunda zarara uğrayan bir şirkete ilişkindir.

69. Yüksek Mahkeme, 26 Mayıs 2004 tarihli 25 Cdo 356/2003 sayılı kararında aşağıdakine karar vermiştir:

“Ceza yargılamaları kapsamında sanıktan alınan malların saklanma esnasında imha edildiği ve iade edilemediği durumlar ... Devlet makamlarınca usulsüz resmi eylem teşkil eder.”

70. Yüksek Mahkeme 19 Şubat 2009 tarihli 25 Cdo 2809/2006 sayılı kararında aşağıdaki hususları kaydetmiştir:

“Herhangi bir tarihte bir usulsüz resmi eylem nedeniyle zarara uğrayan kişi, yargılamalara taraf olup olmadığına bakılmaksızın tazminat talep etme hakkına sahiptir.”

71. Yüksek Mahkeme 21 Ekim 2010 tarihli 25 Cdo 1627/2008 sayılı kararında, el konulan malların zarar görmesini veya kaybolmasını engelleyememenin de usulsüz resmi eylem teşkil ettiğine ve bunun sonucunda zarara uğrayan herkesin, ilgili yargılamalara taraf olup olmadığına bakılmaksızın tazminat talep etme hakkına sahip olduğuna karar vermiştir.

72. Yüksek Mahkeme 24 Haziran 2015 tarihli 30 Cdo 3310/2013 sayılı kararında, ceza yargılamalarında verilen beraat kararının ardından, mallara el konulması kararının bozulmasında makul olmayan bir gecikme yaşanması halinde, bu durumun Devlet Sorumluluk Kanununun 13(1) maddesi kapsamında usulsüz resmi eylem teşkil edebileceğine hükmetmiştir.

2. *Hukuk Muhakemeleri Kanununa ilişkin içtihat*

73. Yüksek Mahkeme, 18 Kasım 2010 tarihli 25 Cdo 1607/2008 sayılı kararında aşağıdakine karar vermiştir:

“Çekişmeli [hukuk] yargılamalarında, (Hukuk Muhakemeleri Kanununun 153 § 2 maddesinde sıralanan davalar için geçerli olmayan) taraflarca getirilme ilkesi (*principle of party disposition*) gözetilir; mahkeme için talep beyanı, yani davacının yargılamaların konusunu tanımlama şekli bağlayıcıdır. Davadaki yargılamaların konusunun tanımı, talebin oluşmasında esas anılan dava konusu (olaylara ilişkin iddialar) anlamına gelir. Olaylara ilişkin iddiaların yasal niteliği, yargılamaların konusunun bir parçası olmamakla birlikte, davacının bunu ifade etme zorunluluğu yoktur; talep üzerinde yasal açıdan yapılan nitelendirmelerin hiçbiri mahkeme için bağlayıcı değildir. Talebin davacının esas aldığı hukukun üstünlüğü kapsamındaki yasal

terimler altında sınıflandırılmasını sağlayan olaylara ilişkin bulgulara dayanarak mahkeme tarafından bir tazminat talebi hakkında karar verilmesi halinde, konuyu ilgili yasal düzenlemelere göre incelemek ve davacı tarafından ileri sürülen tazminatın yasal dayanağına bakılmaksızın talep hakkında bir karara varmak mahkemenin görevidir. Sabit olgulara dayanarak, talep beyanında öngörülenden farklı bir yasal dayanağa göre de olsa, davacıya talep ettiği tazminat verilebiliyorsa, mahkeme talebi reddedemez ve tazminatı davacıya vermek zorundadır. Davacıya talep ettiğinden farklı veya daha fazla tazminat vermek ya da tazminat talebinde öngörülen ve sabit bulunandan farklı bir olgusal duruma dayanarak tazminat vermek hem aşırılık (*impermissible excess*) teşkil eder hem de taraflarca getirilme ilkesini ihlal eder (karşılaştırarak bk. Yüksek Mahkemenin 31 Temmuz 2003 tarihli 25 Cdo 1934/2001 sayılı kararı).

Somut davadaki maddi tazminat talebinin dayanağı, davacının müşterek maliki olduğu gayrimenkul ikinci sanık ve eşi ile üçüncü sanık tarafından kullanılmakta olduğundan, davacının bu gayrimenkulü kullanmasına izin verilmediğini belirten, olaylara ilişkin iddiadır. Temyiz Mahkemesinin tespit ettiği gibi bu şartlar altında davacının talebi, [haksız] fiil sorumluluğunu düzenleyen yasal düzenlemeler ışığında değil, haksız iktisap taleplerini ... düzenleyen esas kurallar kapsamında değerlendirilecek ise, bu durum talebin farklı bir şekilde nitelendirilmesi ve olgusal temelin aynı kalması anlamına gelir. Bir haksız iktisap talebi ile zarar için tazminat talebi arasındaki fark, ... talebin yasal açıdan farklı bir şekilde nitelendirildiği gerekçesiyle davanın reddedilmesi için bir neden teşkil edemez. Bu sebeple, Temyiz Mahkemesinin somut davada zarar için bir talep yerine haksız iktisap talebi olması gerekçesiyle, haksız iktisap talebini yerine getirmek için gerekli koşullara uyulup uyulmadığını incelemeksizin davayı reddetmesi nedeniyle, dava üzerinde gerçekleştirdiği yasal değerlendirme eksik ve dolayısıyla yanlıştır.”

74. Yüksek Mahkeme, 23 Mart 2011 tarihli 32 Cdo 4778/2010 sayılı kararında aşağıdakilere karar vermiştir:

“Hukuk Muhakemeleri Kanununun 153 § 2 maddesi uyarınca, davanın açılması için bir talep olmasına gerek yoksa veya yasalar katılımcılar arasındaki ilişkiyi çözüme kavuşturmaya yönelik belirli bir yöntem öngörmüşse, mahkeme, tarafların talep ettiği miktarın ötesine geçip, onların talep ettiğinden farklı veya daha fazla bir miktarın ödenmesine karar verebilir. Dolayısıyla, taraflarca getirilme ilkesi ile düzenlenen çekişmeli [hukuk] yargılamalarında, yasada öngörülen istisnalar ile, talep beyanı (yani davacının yargılamaların konusunu tanımlama şekli) mahkeme için bağlayıcıdır; talep

beyanında ileri sürülen talep, davacının talebi için dayanak olarak ele aldığı dava konusu (yasal dava nedeni) ve talep (başvuru) tarafından tanımlanır. Talebin (şart) yasal açıdan nitelendirilmesi, başvurunun zorunlu bir unsuru değildir (karşılaştırarak bk. Hukuk Muhakemeleri Kanununun 79 § 1 maddesi). Yine de başvuruya dahil edilmesi halinde mahkeme için bağlayıcı olmaz; davanın sabit olgularına karşılık gelen ... esas kanun kuralını aramak ve davacının ileri sürdüğü yasal değerlendirmeye bakılmaksızın talebi bu kurala göre değerlendirmek (*jura novit curia* ilkesinin ruhuna uygun bir şekilde) mahkemenin görevidir. Davacıya talep beyanında talep ettiği farklı miktarda tazminat vermek ya da tazminat talebinde ve delillerin konusunda iddia edilenden farklı bir olgusal duruma dayanarak tazminat vermek hem talebin aşılması anlamına gelir hem de [tarafarca] getirilme ilkesini ihlal eder. Dolayısıyla ... sanığın bir kira sözleşmesine dayanarak mesken olmayan bir mülkü kullandığı ve davacılar ... kira bedelini ödemediği olayına ilişkin iddiaya dayanarak açılan, ancak, mahkemenin kira sözleşmesini geçersiz bulduğu ve kullanım için başka bir nedenin iddia edilmediği bir davada maddi tazminat talebinde bulunulması halinde, mahkemenin davacıların söz konusu meblağın ödenmesine dair talebini haksız iktisap ... taleplerini düzenleyen esas kurallar kapsamında değerlendirmesi durumunda talep beyanında belirtilen olayları değiştirmez.”

B. Anayasa Mahkemesinin İçtihadı

75. Anayasa Mahkemesi, 10 Ekim 2001 tarihli I. ÚS 201/01 sayılı hükmünde, işletme tesisinde arama yapılmasını ve belgelere el konulmasını içeren polis müdahalesine ilişkin olarak bir şirket tarafından yapılan anayasa şikâyetini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, şirketin haklarının ihlal edildiğini tespit etmiş ve polise durumun bu hak ihlalinin önceki haline geri getirilmesi ve el konulan belgelerin iade edilmesi emrini vermiştir. Bu gerekçe, Anayasa Mahkemesinin daha sonra verdiği kararlarda yinelenmiştir (örneğin, II. 6 Ekim 2005 tarihli ÚS 298/05 sayılı, II. 1 Kasım 2006 tarihli ÚS 362/06 sayılı, IV. 23 Şubat 2012 tarihli ÚS 3370/10 sayılı ve II. 29 Mart 2012 tarihli ÚS 2979/10 sayılı kararlar).

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. DAİRENİN TANIMLADIĞI ŞEKİLDE DAVANIN KAPSAMI

76. Başvuran şirket, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamında şikâyetle bulunmuştur (bk. yukarıdaki 50-55. paragraflar). Bu maddelerin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

6. madde (adil yargılanma hakkı)

“Herkes, medeni hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi konusunda ... bir mahkeme tarafından ... adil bir şekilde ... yargılanmayı isteme hakkına sahiptir.”

13. madde (Etkili başvuru hakkı)

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi (Mülkiyetin korunması)

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya cezaların ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez.”

77. Daire verdiği kararda Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamında yapılan şikâyet(ler)i aşağıdaki şekilde tanımlamıştır (bk. *Fu Quan, s.r.o./Çek Cumhuriyeti*, no. 24827/14, §§ 45, 50, 59 ve 70, 17 Mart 2022):

“45. Başvuran şirket, genel müdürü ve ortağı aleyhinde başlatılan ceza yargılamalarında, şirketin uğradığı zararı önleme veya azaltma imkânı olmadan, yetkililerin eylemleri nedeniyle beş yıl boyunca faaliyet gösteremediği ve haksız yere mülkünden mahrum bırakıldığı sebebiyle şikayetçi olmuştur.

...

50. ... Mahkeme, somut başvurunun esas konusunun başvuran şirketin mallarına el konulması kararı olmadığı altını çizerek; somut başvuru, beş yıl boyunca el konulması ve zamanın akışı nedeniyle değer kaybına uğrayan mallara gelen zarar için tazminat elde etmenin imkânsız olmasına ilişkindir.

...

59. Başvuran şirket iki yıl boyunca gözaltında tutulan, herhangi bir faaliyette bulunamayan ve bu açıdan olumsuz yönde etkilenen yegâne iki ortağı aleyhinde yürütülen kovuşturma nedeniyle mülkünün kanuna aykırı bir şekilde elinden alındığını iddia etmiştir.

...

70. ... Başvuran şirketin şikâyeti genel müdürü ve ortağı aleyhinde başlatılan ceza yargılamaları esnasında, el konulan malların muhafaza edilme şekli ve uzun süre saklanmaları sonucunda uğradıkları zarara ilişkindir.

78. Daire, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi kapsamında yapılan şikâyetleri aşağıdaki şekilde tanımlamıştır (aynı kararda §76):

“76. Başvuran şirket, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi kapsamında, Devlet Sorumluluk Kanununun ilgili hükümlerinin aşırı şekilci ve kısıtlayıcı bir şekilde yorumlandığından, bunun sonucunda da yerel mahkemelerin başvuran şirketin el konulan malları koruyamayan Devletin kamu otoritesini kullanarak neden olduğu zarar için tazminat taleplerine ilişkin olarak mahkemeye erişimini engellemesinden de şikayetçi olmuştur.”

79. Hükümet, başvuran şirketin tazminat davası sırasında (bk. yukarıdaki 36-49 paragraflar) yerel içtihadta gerekli görüldüğü üzere zararın nedenini açıklayamadığını, böylelikle yerel mahkemelerin başvuran şirketin taleplerinin haklı nedenlere dayanıp dayanmadığını hakkında bir değerlendirme yapmasını engellediği için iç hukuk yollarını tüketmediğini

öne sürmüştür. Ayrıca, başvuran şirketinin açtığı hukuk davasının reddedilmesinden sonra bile zararın nedenini belirterek yeni bir dava açma imkânına sahip olduğunu belirtmiştir. Başvuran şirket, tazminat davasında verilen karar kesinleştikten sonra bu imkândan dört aydan uzun bir süre boyunca haberdar olmuştur (aynı kararda §§ 46-47).

80. Daire, başvurunun esas konusunun başvuran şirketin beş yıl boyunca el konulması ve zamanın akışı nedeniyle değer kaybına uğrayan mallarına gelen zarar için tazminat elde etmenin imkânsız olması olduğunu değerlendirmiştir (aynı kararda §50). Ardından, başvuran şirketin Devlet Sorumluluk Kanunu kapsamında Devletin neden olduğu zarar için, bu zararın nedeninin ilgili Kanun kapsamındaki dava nedenlerinden kanuna aykırı bir karar mı veya usulsüz resmi eylem mi olduğunu açıkça belirtmeden tazminat davası açtığını kaydetmiştir. Öte yandan Daire, başvuran şirketin ceza yargılamalarında el konulan mallarının uğradığı değer kaybı nedeniyle tazminat talebinde bulunduğunu ve başvuran şirketin taleplerini Devlet Sorumluluk Kanununun ilgili hükümleri uyarınca esas bakımından incelemek amacıyla, *jura novit curia* ilkesini uygulayan yerel mahkemelerin davanın olaylarını başvuranın açıkladığı şekilde ihtiva etmesi gerektiğini açılan davada açıkça görmüştür (aynı kararda §52). Bu nedenle, Daire, Hükümet'in hukuk yollarının tüketilmediği itirazını reddetmiş ve şirketin mallarının, genel müdürü ve diğer üyesinin beraatından sonra neredeyse beş buçuk yıl boyunca iade edilmemesini haklı kılan bir neden olmadığına karar vererek Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (aynı kararda §§ 57 ve 74-75).

81. Bu tespitin ışığında Daire, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi kapsamındaki şikâyetlere dair ayrı bir karar vermeye gerek duymamıştır (aynı kararda § 779).

II. HÜKÜMETİN BÜYÜK DAİRE ÖNÜNDEKİ İLK İTİRAZI

82. Hükümet, Büyük Daire önünde ilk itirazlarını hatırlatmış ve başvuran şirketin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetinin iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu yinelemiştir (bk. yukarıdaki 79. paragraf). Ayrıca, aynı gerekçeyle, başvuran şirketin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi kapsamındaki haklarının ihlal edilmediğini iddia etmiştir.

III. SÖZLEŞME'NİN 6 § 1 MADDESİ VE 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. Giriş

83. Büyük Daire başvuran şirketin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ve 13. maddesi kapsamında, yerel mahkemelerin ulusal kanunları şekilci ve kısıtlı bir şekilde yorumlaması nedeniyle mahkemeye erişimlerinin reddedildiğinden şikâyetle bulunduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 54. ve 78. paragraf).

84. Daire, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiş ve Madde 6 § 1 ve 13. madde kapsamındaki şikâyetler için ayrı bir karar vermeye gerek duymamış olsa da (bk. yukarıdaki 80-81. paragraflar), Büyük Daire, başvuran şirketin Mahkeme'ye başvurusundaki esas şikâyetler olan bu şikâyetleri öncelikli olarak incelemeyi uygun görmüştür (bk. yukarıdaki 54. paragraf).

85. Mahkeme öncelikle madde 6 § 1 güvencelerinin 13. maddedeki güvencelerden daha sıkı olduğunu yineler (bk. *Kudla/Polonya* [BD], no. 30210/96, § 146, AİHM 2000-XI) ve başvuran şirketin 13. madde kapsamındaki şikâyetinin, madde 6 § 1 kapsamındaki şikâyeti tarafından kendi kapsamına dâhil edilmiş sayıldığını tespit eder.

86. Başvuran şirketin başvuru formunda atıfta bulunduğu (bk. yukarıdaki 54-55. paragraflar) davalardan biri olan *Karamitrov ve Diğerleri/Bulgaristan*, no. 53321/99, §§ 75-79, 10 Ocak 2008) davasında Mahkemenin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki somut davadakine benzer bir konuyu ele aldığı doğrudur. Ancak, *Karamitrov ve Diğerleri* (§ 62) davasından farklı olarak, yetkililerin el konulan mallara gerektiği şekilde bakmaması veya el koyma kararını kaldırmada yaşanan gecikme nedeniyle meydana gelen zarar için tazminat alma hakkının iç hukuk uyarınca tanınmadığı söylenemeyeceğinden, somut dava, "iç hukuk kapsamında esas dava açma hakkının olmamasına" ilişkin değildir. Aksine, Devlet Sorumluluk Kanunu, bu gerekçelerle tazminat alma imkânı sağlamıştır (bk. yukarıdaki 59. ve 69-72. paragraflar).

87. Bu nedenle, bu davada madde 6 § 1'in uygulanabilirliğine dair bir şüphe ortaya çıkmadığından, Mahkeme, başvurunun bu kısmını sadece o madde kapsamında inceleyecektir.

88. Mahkeme, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediğine iddia ederek sunduğu ilk itirazın, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin esaslarıyla ve bilhassa başvuran şirketin mahkemeye erişiminin engellenip engellenmediğine dair değerlendirme ile yakından bağlantılı olduğunu gözlemlemektedir (bk. yukarıdaki 82. paragraf). Tarafların söz konusu ilk itiraza ilişkin iddiaları bu nedenle burada tekrar edilecektir (bk. aşağıdaki 89-112. paragraflar).

B. Tarafların beyanları

1. Hükümet

89. Hükümet, Büyük Daire huzurunda hukuk yollarının tüketilmediği itirazını yalnızca başvuran şirketin Devlet Sorumluluk Kanunu kapsamındaki hukuk davası açma imkânından düzgün bir şekilde yararlanmadığı iddiasına

dayandırmıştır. Özellikle, Hükümet’e göre, başvuran şirket yerel mahkemelere başvururken sunduğu gerekçeleri düzgün bir şekilde ortaya koyamamış ve Hukuk Muhakemeleri Kanununun 79. maddesinde gerekli görüldüğü üzere, talebini dayandırdığı belirleyici olayları, bilhassa el konulan mallara ilişkin olarak “usulsüz resmi eylem” teşkil ettiğini iddia ettiği olayları sunamamıştır (bk. yukarıdaki 65. paragraf).

90. Hükümet, Devlet Sorumluluk Kanununun 5. maddesinde Devlet’in neden olduğu zararlar için iki ayrı ve farklı tazminat alma imkânının öngörüldüğünü ifade etmiştir: bunlardan ilki hukuk yargılamaları, idari yargılamalar veya ceza yargılamalarında verilen hukuka aykırı kararların neden olduğu zararlar ile ilgiliyken, ikincisi usulsüz resmi eylemlerin yol açtığı zararlara ilişkindir (bk. yukarıdaki 59.paragraf).

91. Ancak söz konusu Kanuna göre, bir kararın neden olduğu zarara ilişkin tazminat talebi yalnızca bu kararın verildiği yargılamalara taraf olan kişiler tarafından yapılabilir; usulsüz resmi eylemlerin yol açtığı zararlar için ise bu eylem sonucunda zarar gören herkes tazminat talebinde bulunabilir (bk. yukarıdaki 59. paragrafta belirtilen Devlet Sorumluluk Kanununun 7(1) ve 13(2) maddeleri). Ayrıca, kişi gözaltındayken verilen bir kararın zarara neden olması ve tutuklu kişinin daha sonra beraat etmesi halinde tazminatı yalnızca bu kişinin talep edebileceği Kanunda açıkça öngörülmüştür; bu, kanuna aykırı bir kararın yol açtığı zarar için tazminat hakkını ilgilendiren özel bir durumdur (bk. yukarıdaki 59.paragrafta belirtilen Devlet Sorumluluk Kanununun 9(1) maddesi).

92. Bu husus, Yüksek Mahkemenin ilgili tarihteki yerleşik içtihadına da uygundur (bk. yukarıdaki 68 ve 70. paragraf). Yüksek Mahkeme’nin yerleşik içtihadına göre Devlet’in ceza yargılamalarında el konulan mallara doğru şekilde bakamaması veya el konulan malları makul olmayan bir süre boyunca iade etmemesi usulsüz resmi eylem teşkil etmektedir (bk. yukarıdaki 69 ve 71-72. paragraflar). Bu nedenle, bu şekilde meydana gelen zarara ilişkin

tazminat talebi, ilgili ceza yargılamalarına taraf olup olmadıklarına bakılmaksızın bu malların sahipleri tarafından açılabilir.

93. İç hukuktaki tazminat davasında, başvuran şirketin beyanları ve ifadelerinde yer alan bazı kısımlara dikkat çeken Hükümet, bir bütün olarak ele alındıklarında bu beyan ve ifadelerin baskın olarak şirketin üyeleri hakkında çıkarılan ve şirket faaliyetlerinin durdurulmasına yol açan gözaltı kararı nedeniyle şirketin zarara uğradığı iddiasına dayandırılmıştır (madde (a)). Bu husus, başvuran şirketin kanuna aykırı bir kararın neden olduğu zarar için yapılacak tazminat taleplerine dair bir süre sınırı öngören Devlet Sorumluluk Kanununun 33. maddesini özellikle esas almasından açıkça görülebilir (bk. yukarıdaki 41 ve 63. madde).

94. Ancak Devlet Sorumluluk Kanununun 7(1) maddesinde (bk. yukarıdaki 59. madde) ve Yüksek Mahkeme'nin yerleşik içtihadında yer alan açık ifadelere göre (yukarıdaki 68. madde), başvuran şirketin açtığı davanın en başından beri başarısız olacağı bellidir. Başvuran şirket zarara uğramasının nedeninin iki üyesinin de gözaltına alınmasına dair verilen karar olduğunu belirttiğinden, yerel mahkemeler de şirketin açtığı davaya, verilen bir kararın neden olduğu zarar için, yalnızca bu kararın verildiği yargılamalara taraf olan kişilerin açabileceği bir tazminat davası olarak yaklaşmıştır. Bu nedenle yerel mahkemeler başvuran şirketin dava açma hakkı olmadığına karar vererek davayı reddetmiştir. Hükümet de başvuran şirketin genel müdürünün gözaltında tutulduğu süre esnasında uğradığı kazanç kaybı için açtığı tazminat davasının kendisi için olumlu sonuçlandığına (bk. yukarıdaki 35. madde) dikkat çekmiştir. Yönetici müdür, hakkındaki tutukluluk kararının verildiği asıl ceza yargılamalarına taraf olduğundan dava açma hakkına dair bir ihtilaf bulunmamaktadır.

95. Hükümet, başvuran şirketin ne iç hukuktaki yargılamalarda ne de Mahkeme huzurunda, el konulan mallarının gerçekten de zarara uğradığını ve bu zararın Devletin bu malları düzgün bir şekilde muhafaza

edememesinden kaynaklandığını kanıtlayan herhangi bir delil sunduğunu öne sürmüştür.

96. Başvuran şirket Mahkeme'ye yaptığı başvuruda bile yerel makamların vardıkları sonuçlarda dayanak olarak Devlet Sorumluluk Kanunu üzerinde yaptıkları “aşırı şekilci yorumlamayı” temel olarak aldıklarını iddia etmeye devam etmiş, söz konusu durumda insan sermayesinin tamamı gözaltında tutulduğundan şirketin de, mecazi anlamda, gözaltında tutulduğuna dair, iç hukukta yürütülen yargılamalarda belirttiği iddiasını tekrar etmiştir (bk. yukarıdaki 44. paragrafa atıfta bulunan 52. paragraf). Başvuran şirkete göre bu durum, verilen bir kararın yol açtığı zarara dair tazminat davası açması için mahkemelerin kendisine dava açma hakkı tanınması gerektiği anlamına gelmiştir.

97. Başvuran şirket, yerel mahkemelerin kendi açtığı davayı usulsüz resmi eylem nedeniyle meydana gelen zarara dair bir tazminat davası olarak ele almaları gerektiğine ilişkin iddiasını ilk defa Hükümet'in Daire huzurunda sunduğu ilk gözlemlere verdiği yanıtta sunmuştur (bk. aşağıdaki 106. paragraf).

98. Daire, verdiği kararda, başvuran şirketin ceza yargılamalarında el konulan mallarının uğradığı değer kaybı nedeniyle tazminat talebinde bulunduğunu ve *jura novit curia* ilkesini uygulayan yerel mahkemelerin Devlet Sorumluluk Kanununun ilgili hükümleri uyarınca davanın olaylarını ihtiva etmesi gerektiğinin açılan davada açıkça görüldüğüne kanaat getirerek, bu iddiayı kabul etmiştir (bk. yukarıdaki 80. paragraf).

99. Hükümet, bu ilkeye ilişkin olarak, Mahkeme'nin içtihadında öngörüldüğü üzere (*Radomilja ve Diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, § 121, 20 Mart 2018, ve *S.M./Hırvatistan* [BD], no. 60561/14, § 219, 25 Haziran 2020 davalarına atıfta bulunmuşlardır) söz konusu ilkenin Mahkeme tarafından kullanılmasına dair sınırlara atıfta bulunmuştur. Bu sınırlara göre bahsi geçen ilkenin başvurular tarafından sunulan olaylara uygulanması kısıtlanmıştır. Hükümet, aynı sınırların ulusal mahkemeler için

de geçerli olduğunu iddia etmiştir. Dolayısıyla, yerel mahkemeler, başvuran şirketin tazminat talebini yerine getirmediikleri için kusurlu bulunmamıştır. Bunun iki nedeni bulunmaktadır:

100. Bunlardan ilki, başvuran şirketin usulsüz resmi eylemin yol açtığı zarar için iç hukuk düzeyinde, açıkça dava açmamış olmasıdır. İkincisi, başvuran şirketin el konulan malların el konulduğu süre içinde zarar gördüğüne veya ilgili Devlet makamlarının eylemi (veya eylemde bulunmaması) ve malların uğradığı değer kaybı arasında illiyet bağı bulunduğunu kanıtlayacak tek bir delil bile sunmamış olmasıdır.

48. Bu şartlar altında, başvuran şirketin malların değer kaybına ilişkin iddialarını herhangi bir delille temellendiremediği göz önünde bulundurulduğunda, talep edilen tazminata hükmetmek, yerel mahkemelerin tam olarak yapmalarına izin verilmeyen şeyi yapmalarını, yani başvuran şirket tarafından ileri sürülmeyen olguları ele almalarını ve kararlarını hukuk davasının kapsamadığı olgulara dayandırmalarını gerektirecektir.

49. Dolayısıyla, iç hukuk mahkemeleri başvuran şirketin davasını usulsüz resmi eyleme dayalı bir dava olarak ele alsaydı dahi, delil yetersizliği nedeniyle davayı reddetmek durumunda kalacaklardı.

50. Hükümet, başvuran şirket için öngörülen iç hukuk yolunun, Devlet Yükümlülüğü Kanununun 5 (b) ve 13. maddeleri uyarınca, usulsüz resmi eylemden kaynaklanan zarar açısından bir tazminat davası olduğu kanısına varmıştır (bk., yukarıda 59 paragraf). Uygun şekilde kullanılması ve yeterli delille desteklenmesi durumunda, söz konusu hukuk yolu, başvuran şirkete mallarına el konulmasına ilişkin her türlü usulsüz resmi eylem için tazminat sağlayabilirdi. Bununla birlikte, başvuran şirket (a) bu iddiaları hiçbir zaman iç hukuk mahkemeleri nezdinde açıkça dile getirmemiştir, (b) başka bir dava türüne, yani hukuka aykırı bir kararın neden olduğu zararın tazmini için açılan bir davaya defalarca atıfta bulunmuştur ve (c) usulsüz resmi eylem teşkil ettiği iddia edilen olguları belirtmemiştir. Dolayısıyla hiçbir ilgili delil

sunmamıştır. Bu sebeple, iç hukuk kanunları kapsamında bu hukuk yolunun usule ilişkin gerekliliklerini yerine getirmemiştir.

51. Yukarıda bahsi geçen argümanlar (bk. 90-50 paragraflar) ayrıca, davaya özgü koşullarda, iç hukuk mahkemelerinin başvuran şirketin davasını hukuka aykırı bir karardan kaynaklanan zararın tazmini için açılan bir dava olarak ele almış olmasının, mahkemeye erişim hakkına yönelik bir kısıtlama olarak değerlendirilemeyeceği anlamına gelmektedir.

2. Başvuran şirket

52. Başvuran şirket iddialarını Daire önünde de yinelemiş ve Daire'nin Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesi itirazına ilişkin bulgularına dayanmıştır (bk. yukarıda 80. paragraf).

53. Başvuran şirket, özellikle, Devlet Yükümlülüğü Kanunu kapsamında açılan hukuk davasını farklı bir yasal hüküm kapsamında değerlendirmenin iç hukuk mahkemelerinin görevi olduğunu, ancak bunu yerine getirmediklerini ileri sürmüştür (bk., yukarıda anılan, *Fu Quan, s.r.o.*, § 48). Daha da önemlisi, zararın gerekçesi ve miktarına ilişkin ilgili tüm olgular sunulmuştur. Bu olgular, Devletin, yalnızca söz konusu kararların alındığı yargılamaların taraflarınca talep edilebileceği varsayılan, Devlet Yükümlülüğü Kanununun 7 ve 9. maddeleri (bk., yukarıda 59. paragraf) kapsamındaki hukuka aykırı kararlara ilişkin yükümlülüğü açısından değil, 13. madde kapsamındaki usulsüz resmi eyleme ilişkin yükümlülüğü açısından değerlendirilebilirdi ve değerlendirilmeliydi. Bununla birlikte, tüm iç hukuk mahkemeleri davayı (ve ilgili kanunu) duruşmaya katılma hakkının bulunmaması sebebiyle usule ilişkin gerekçelere dayanarak reddedilmesi için aşırı şekilci ve oldukça kısıtlayıcı bir şekilde yorumlamıştır. Bu durum, başvuran şirketin haklarının adil korunmasını talep etmesini imkânsız hale getirmiştir.

54. İlaveten, başvuran şirket Anayasa Mahkemesinin “şirketin, tek genel müdürünün ... ve diğer bir üyesinin hukuka aykırı olarak gözaltına alınması

şeklindeki usulsüz resmi eylem sonucunda [Devlet Yükümlülüğü Kanunu] uyarınca uğradığı zarar sebebiyle tazminat talep ettiğini” belirttiği kararındaki bir paragrafta atıfta bulunmuştur (bk., yukarıda 49. paragraf). Başvuran şirket, bu durumun, Anayasa Mahkemesinin, hukuk davasının usulsüz resmi eyleme dayandığını kabul ettiği anlamına gelmekte olduğu kanısındadır.

55. Başvuran şirket, Daire’nin, Sözleşme’nin 6 § 1 ve 13. maddeler kapsamındaki şikâyetlerin incelenmesine gerek olmadığı yönündeki tespitlerine itiraz etmiştir. Daire’nin söz konusu şikâyetleri ele alması ve esas yönünden incelemesi gerektiğini ileri sürmüştür.

3. Üçüncü taraf müdahiller

(a) Slovenya Hükümeti

56. Slovenya Hükümeti, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralına uyulup uyulmadığı incelenirken dahi, Mahkeme’nin yerel mahkemeler yerine iç hukukun uygulanmasına ilişkin kendi görüşünü ortaya koyarak ve böylece dördüncü derece mahkemesi rolünü üstlenerek yetki alanının sınırlarını aşmaması için dikkatli olması gerektiğini iddia etmiştir.

57. Slovenya Hükümeti ayrıca, davacıların iddia ve itirazlarının kaynaklandığı olguları belirtmeleri (somutlaştırma yükümlülüğü) ve bu olguların tespit edilebileceği delilleri sunmaları (ispat yükümlülüğü) gerekliliğinin tüm hukuk muhakemesi sistemlerinde ortak olduğunu beyan etmiştir. Bunları yerine getirmemiş olan olası başvuranlar, iç hukukun usule ilişkin gerekliliklerini yerine getirmemiş olacak ve bu da iç hukuk yollarını gerektiği şekilde tüketmedikleri anlamına gelecektir.

(b) Polonya Hükümeti

58. Aynı şekilde Polonya Hükümeti de, iç hukuk mahkemeleri nezdinde başvuranların iddialarını dayandırdıkları olguları açıklamış olması gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme, ulusal mahkemelerden taraflara

iddialarını yeniden düzenlenerek ve bunları destekleyecek olguları araştırarak yardımcı olmalarını bekleyemezdi zira bu durum, Avrupa Konseyine üye tüm devletlerdeki hukuk yargılamalarının temel ilkelerinden biri olan tarafların eşitliği ilkesine aykırı olurdu.

59. Polonya Hükümeti ayrıca, iç hukuk yollarının tüketilmesi ilkesine aşırı hoşgörölü bir yaklaşımın, bir yandan davalı Devleti Sözleşme'nin ihlaline veya böyle bir ihlal riskine karşı tepki verme imkanından mahrum bırakabileceği, diğer yandan da Mahkeme'nin Sözleşme uyarınca yetkisi olmadığı halde davanın esasına ilişkin yargılamayı fiilen devralmasına neden olabileceği konusunda uyarıda bulunmuştur. Aksine Mahkeme'nin, bir iç hukuk yolunun kullanılmasının mümkün olup olmadığını ve bu konudaki kanunun net ve kamuya açık olup olmadığını ve eğer öyleyse, aşırı şekilcilik nedeniyle başvuranın bu hukuk yolunu kullanmasının engellenip engellenmediğini incelemesi gerektiğini beyan etmiştir.

C. Mahkeme'nin değerlendirmesi

60. Mahkemeye erişim hakkı ve özellikle söz konusu hakka yönelik kısıtlamanın “aşırı şekilcilik” anlamına geldiği durumlara ilişkin Mahkeme içtihadından ortaya çıkan ilgili ilkeler *Zubac / Hırvatistan* ([BD], no. 40160/12, §§ 76-79 ve 90-99, 5 Nisan 2018 kararında özetlenmiştir.

61. Daire tarafından belirtildiği üzere, başvuran şirket, Devletin neden olduğu zarar için açtığı tazminat davasını Devlet Yükümlülüğü Kanunu kapsamında açmış, ancak zararın söz konusu kanun kapsamındaki iki olası sebep olan (bk., yukarıda 80 paragraf) yasa dışı bir karardan mı yoksa usulsüz resmi muameleden mi kaynaklandığını açıkça belirtmemiştir. Bununla birlikte, Hükümetin de belirttiği gibi (bk. yukarıda 93 paragraf), başvuran şirket, hukuka aykırı bir kararın neden olduğu zararın tazmini için talepte bulunma süresini belirleyen Kanunun 33. maddesine atıfta bulunmuştur (bk., yukarıda 41 ve 63 paragraflar).

62. Bu koşullar altında, iç hukuk mahkemeleri, başvuran şirketin davasını Devlet Yükümlülüğü Kanununun 7. maddesi uyarınca hukuka aykırı bir karara karşı açılan bir dava olarak değerlendirmiş ve yalnızca hukuka aykırı kararların kaynaklandığı yargılamaların taraflarının Devletten tazminat talep edebileceği gerekçesiyle dava açma hakkı bulunmaması sebebiyle reddetmiştir.

63. Başvuran şirket, Mahkeme nezdindeki başvurunun yanı sıra, Şehir Mahkemesine yaptığı itirazda, Yüksek Mahkemeye yaptığı temyiz başvurusunda ve Anayasa Mahkemesi nezdindeki şikayetinde, iç hukukun yerel mahkemeler tarafından uygulanmasının aşırı şekilci olduğunu ileri sürmüştür (bk., yukarıda 44, 46, 48 ve 54 paragraflar). Bununla birlikte, başvuran şirket söz konusu şekilciliğin kapsamına ilişkin açık konuşmamıştır. Bununla birlikte, Mahkeme, başvuran şirketin “söz konusu durumda, şirketin mecazi anlamda da gözaltında olduğu, çünkü tüm insan sermayesinin gözaltında tutulduğu” yönündeki argümanının, iddia edilen aşırı şekilciliğin, yerel mahkemelerin ilgili yasal hükmü göz ardı etmeyi reddetmesinden ve başvuran şirkete gözaltı kararından kaynaklanan zararın tazmini davası için dava açma hakkı vermeyi reddetmesinden ibaret olduğunu düşündüğü konusunda Hükümetle hemfikirdir (bk., yukarıda 96. paragraf).

64. Ancak, Hükümetin de belirttiği gibi (bk., yukarıda 97. paragraf), Daire önündeki sonraki görüşlerinde, başvuran şirket, aşırı derecede şekilci olanın, iç hukuk mahkemelerinin, hukuk davasını usulsüz resmi eyleme dayalı bir dava olarak ele almayı reddetmesi olduğu görüşünü benimsemiş görünmektedir (bk., yukarıda 52 ve 53 paragraflar).

65. Daire, Sözleşme’ye Ek 1. No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamındaki şikayetlerle ilgili olarak, iç hukuk yollarının tüketilmesi bağlamında da olsa, başvuran şirketin ceza davasında el konulan mallarının değer kaybı için tazminat talep ettiğinin davadan açıkça anlaşıldığına karar vererek bu görüşü kabul etmiştir. Bu durumda, yerel mahkemeler, hangi hukuk kuralının uygulanacağını bulmak mahkemenin görevidir (*jura novit curia*) ilkesini

uygulayarak, başvuran şirket tarafından açıklanan davanın olgularını, taleplerinin esasıyla ilgilenmek üzere Devlet Yükümlülüğü Kanununun ilgili hükümleri kapsamına almıştır (bk., yukarıda 80. paragraf).

66. Bununla birlikte, Büyük Daire, Daire'nin bu sonuca, davaya özgü koşullarda, bunun iç hukukta mümkün olmayabileceğini dikkate almadan vardığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla, başvuran şirket tarafından hukuk davasında sunulan olgular, yerel mahkemelerin davayı usulsüz resmi muamele bağlamında değerlendirmesini engellemiş olabilir.

67. Her halükârda, iç hukukun yorumlanması ve uygulanması ilk etapta ulusal makamlara özellikle de mahkemelere düşmektedir. Mahkeme'nin rolü, böyle bir yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bu durum özellikle usuli yöndeki kuralların mahkemeler tarafından yorumlanması için geçerlidir (örneğin bk., *Tejedor García / İspanya*, 16 Aralık 1997, § 31, Kararlar ve Hükümler Derlemesi 1997-VIII). Somut davada, bu, yerel mahkemelerin hangi hukuk kuralının uygulanacağını bulmak mahkemenin görevidir ilkesini uygulamamasının ve başvuran şirketin davasını usulsüz resmi eyleme dayalı bir dava olarak ele almamasının aşırı şekilcilik teşkil edip etmediğinin ve dolayısıyla mahkemeye erişimini haksız yere kısıtlayıp kısıtlamadığının tespit edilmesi anlamına gelmektedir.

68. Avukatı tarafından temsil edilen başvuran şirket, hukuk davasında, usulsüz resmi eylemden kaynaklanan zararlar için Devletin yükümlülüğüne yasal dayanak sağlayan Devlet Yükümlülüğü Kanununun (bk., yukarıda 59paragraf) 5 (1) maddesinin (b) bendine veya 13. maddesine dayanmamıştır. Başvuran şirket, iç hukuk mahkemeleri nezdindeki beyanlarında bir kez olsun usulsüz resmi eylemden bahsetmemiştir. Aksine, genel müdürü ve diğer bir üyesinin kovuşturulması ve tutuklanmasının hukuka aykırı niteliğine defalarca atıfta bulunmuş ve hukuka aykırı bir kararın neden olduğu zararın tazmini için talepte bulunma süresiyle ilgili olan Devlet Yükümlülüğü Kanununun 33. maddesine açıkça atıfta bulunmuştur (bk., yukarıda 41 ve 63

paragraflar). Dolayısıyla, başvuran şirketin hukuk davasını usulsüz resmi eyleme dayandırmadığı sonucuna varılamaz.

69. Dahası, ilk derece mahkemesi davayı, dava açma hakkının olmamasından (*locus standi*) dolayı reddettikten sonra (bk. yukarıda 43. paragraf), başvuran şirket, takip eden hukuk yollarında (bk. yukarıda 44, 46 ve 48 paragraflar), alt derece mahkemelerinin hukuk davasını yanlış yorumladığını ve usulsüz resmi eyleme dayalı bir dava olarak ele alması gerektiğini ileri sürmemiştir.

70. Bu durum, Mahkeme önünde başvuran şirketin, yerel mahkemelerin hukuk davasını usulsüz resmi eyleme dayalı bir dava olarak ele alması gerektiğini savunarak tamamen farklı bir tutum benimsediği anlamına gelmektedir (bk. yukarıda 64. paragraf). Bununla birlikte, taraflar iç hukuk mahkemeleri önünde ileri sürmedikleri argümanları Mahkeme önünde geçerli bir şekilde ileri süremezler (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Pine Valley Developments Ltd ve Diğerleri / İrlanda*, 29 Kasım 1991, § 47, Seri A no. 222). Bu koşullar altında, iç hukuk mahkemeleri, başvuran şirketin davasını usulsüz resmi eylem kapsamında değerlendirmede için suçlanamaz.

71. Son olarak Mahkeme, Hükümetin Daire önündeki görüşlerinde, başvuran şirketin hukuk davasının reddedilmesinden sonra bile, zararın gerekçesi olarak usulsüz resmi eylemi gösteren yeni bir dava açabileceğini savunduğunu kaydeder. Hükümete göre bu seçenek, tazminat davasındaki kararın kesinleşmesinden sonra dört ay daha başvuran şirket için mevcut olmuştur (bk., yukarıda 79 paragraf). Başvuran şirket buna itiraz etmemiştir ve Mahkeme bu olasılığı sorgulama gereği görmemektedir.

72. Ayrıca başvuran şirketin mahkemeye erişim hakkına yönelik şikâyeti, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi kapsamında kabul edilemez olduğu için Sözleşme'nin 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

IV. SÖZLEŞME'YE EK 1 NO.LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

A. Başvuran şirketin söz konusu madde kapsamındaki şikayetinin kapsamı

1. Daire Kararı

73. Daire, başvurunun temel amacının, beş yıl boyunca el konulması ve zamanın geçmesi nedeniyle değerini kaybeden mallara verilen zararın tazmin edilmesinin imkansızlığı olduğunu değerlendirmiş ve 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Daire, başvuran şirketin mallarının, şirketin genel müdürü ve diğer üyesinin beraatinin ardından neredeyse bir buçuk yıl boyunca alıkonulmasının haklı bir gerekçesi olmadığına karar vermiştir (bk., yukarıda 80. paragraf).

74. Hükümet, Daire'nin değerlendirmesine itiraz etmiş, başvuran ise bu değerlendirmesine hemfikir olmuştur.

75. Büyük Daire, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliğini değerlendirmeden önce ve Sözleşme'nin 6 § 1 ve 13 maddeleri kapsamındaki şikâyetlere ilişkin bahsi geçen bulguları göz önünde bulundurarak, öncelikle başvuran şirketin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin kapsamını tanımlaması gerektiği kanaatindedir.

2. Tarafların beyanları

(a) Hükümet

76. Hükümet, başvuran şirketin iddia edilen ihlalin gerekçelerine ilişkin yeterince açık olmadığını belirtmiştir. Hükümete göre, bu şikâyetin esas olarak her iki üyenin de gözaltına alınması kararına ve bunun sonucunda şirketin işleyişinin “felce uğramasına” mı yönelik olduğu, yoksa asıl meselenin mallarına el konulması mı, malların yalnızca zamanın geçmesi

nedeniyle bozulması mı, yoksa Devletin mallara gereken özeni göstermemesi nedeniyle değer kaybetmesi mi olduğu açık değildir.

77. Hükümet ayrıca, başvuran şirketin Mahkeme'ye yaptığı başvuruda dile getirmediği bir konunun (bk., yukarıda 50-55 paragraflar), Daire'nin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar verdiği (tek) olgu olduğunu, yani şirketin genel müdürü ve diğer üyesinin beraatinin ardından başvuran şirketin ticari mallarının uzun süre alıkonulduğunu kaydetmiştir (bk., yukarıda 80 ve 73 paragraflar).

(b) Başvuran şirket

78. Başvuran şirket, Büyük Daire önünde aşağıdaki beyanlarda bulunmuştur (eklenen vurgu):

“Dava, başvuran şirketin üyeleri ve tek ... genel müdürü aleyhindeki ceza yargılamaları sırasında mallarına el konulması nedeniyle şirketin ticari mallarında meydana geldiği iddia edilen zarara ilişkindir.”

79. Başvuran şirket, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi uyarınca, Sözleşme'ye ve ulusal hukuka aykırı olarak Devlet tarafından haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikâyetinin kapsamının, iç hukuktaki yargılamaların başından beri tutarlı bir şekilde tanımlandığını belirtmiştir. Başvuran şirket, bu yargılamalar sırasında hukuki argümanlarını detaylandırmış ve en yüksek derecedeki iç hukuk mahkemelerinin içtihadına uygun hale getirmiştir. Bununla birlikte, davanın anahtar noktaları her zaman aynı olmuştur ve Mahkeme nezdindeki başvuruda beyan edilenler ile aynıdır.

80. Başvuran şirket ayrıca, anayasal şikâyetinde, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin olası ihlaline atıfta bulunduğunu belirtmiştir (bk., yukarıda 48. paragraf, ayrıca yukarıda 44. paragraf).

(c) Üçüncü taraf müdahiller

(i) Slovenya Hükümeti

81. Slovenya Hükümeti görüşlerinde, Mahkeme'nin davanın kapsamını belirlemesi gerektiğini, çünkü bu konunun iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik şartına uyulmasıyla doğrudan ilgili olduğunu belirtmiştir.

82. Davanın kapsamı, başvuranın şikâyetine bağlı olmakla birlikte mevcut davada bu şikâyetin ne olduğu, yani başvuran şirketin (i) bir eylemin mi (şirketin işleyişini felç edecek şekilde şirket üyelerinin hukuka aykırı olarak gözaltına alınması) yoksa (ii) bir eylemsizliğin mi (müdür ve diğer üyenin beraat etmesinin ardından başvuran şirketin mallarının uzun süre alıkonulması şeklindeki usulsüz resmi eylem) “mağduru” olduğunu iddia edip etmediği belirsizdi. Bu sebeple Mahkeme, başvuran şirketin mülkiyet haklarına yapıldığı iddia edilen müdahalenin hangi olgulardan kaynaklandığını tespit etmek durumundaydı. İç hukuk yollarının tüketilmesi amacıyla, bu olguların, başvuran şirketin yerel mahkemeler önünde açmış olduğu tazminat davasının sebebine (hukuka aykırı eylem veya ihmal) temel teşkil eden olgularla örtüşmesi gerekmektedir.

(ii) Polonya Hükümeti

83. Slovenya Hükümeti gibi Polonya Hükümeti de iç hukuk yollarının tüketilmesi hususunu etkileyeceğinden ötürü, başvuran şirketin şikâyetinin net bir şekilde düzenlenmesi ihtiyacını dile getirmiştir.

3. Büyük Daire değerlendirmesi

84. En başından itibaren, bireysel başvuru hakkının kullanılması kapsamında Mahkeme'ye “intikal edilen” bir davanın kapsamının, başvuranın şikâyeti veya “talebi” (Sözleşme'nin 34. maddesinde kullanılan terim) tarafından belirlendiği yinelenmelidir (bk., yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, § 109). Sözleşme şartlarında bir şikâyet iki unsurdan oluşur:

olgusal iddialar (başvuranın bir eylem veya ihmalin “mağduru” olduğu iddiası) ve bunları destekleyen hukuki argümanlar (söz konusu eylem veya ihmalin “[bir] Sözleşmeci Taraf tarafından Sözleşme’de veya Protokollerinde yer alan hakların ihlalin” gerektirdiği iddiası). Bu iki unsur iç içe geçmiştir zira şikâyet edilen olgular, ileri sürülen hukuki argümanların ışığında, hukuki argümanlar ise şikâyet edilen olgular ışığında incelenmelidir (aynı yerde, § 110).

85. Bu sebeple Büyük Daire, başvuran şirketin Sözleşme uyarınca yaptığı başvuruda Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamında şikâyet ettiği ihlalin hangi olgulardan kaynaklandığını ve bu olayların hangi hukuki argümanlarla desteklendiğini tespit etmelidir (bk., yukarıda 50-55 paragraflar).

86. Bu bağlamda, ilk olarak, başvuran şirketin yerel makamlar ve Mahkeme önündeki beyanlarında sürekli olarak atıfta bulunduğu “hukuka uygun olmama durumu”, şirketin genel müdürü ve diğer üyesinin cezai kovuşturmayla tabi tutulması ve tutuklanmasıyla ilgili olduğunu ve Devlet Yükümlülüğü Kanununun 7 ila 9. maddeleri anlamında “hukuka uygun olmamak” ile ilgili olduğunu vurgulamak önemlidir. Devletten tazminat almak amacıyla, bu hükümler, nihai olarak bozulan veya iptal edilen her türlü yargı kararı ve ceza yargılamasının mahkumiyetle sonuçlanmadığı durumlarda sanığın tutuklanmasını “hukuka aykırı” olarak nitelendirmektedir (bk., yukarıda 59 paragraf).

87. Diğer bir deyişle, başvuran şirket, genel müdür ve diğer üyesi aleyhindeki ceza yargılamaları ve tutuklanmalarının yalnızca ilgili kişilerin sonunda beraat etmiş olmaları sebebiyle “hukuka aykırı” olarak değerlendirmiştir. Başvuran şirkete göre, söz konusu ceza yargılamaları bağlamında mülklerine el konulması kararı da bu kararın başından beri hukuka aykırı olduğu veya beraatlerinden önce herhangi bir noktada hukuka aykırı hale geldiği için değil, beraat kararının bir sonucu olarak “hukuka aykırı” olmuştur.

88. Hal böyleyken, Büyük Daire, başvuran şirketin başvurusunun (bk., 50-55 paragraflar), mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasına dayanak teşkil eden iki nedene veya bir dizi olguya dayandığını ve bunların temelini oluşturan hukuki argümanlardan ayrı tutulamayacağını tespit etmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

(a) başvuran şirketin, genel müdürü ve diğer üyesi aleyhindeki ceza yargılamalarında mallarına el konulması ve tutuklanmalarını, bu ceza yargılamalarının beraatle sonuçlanması nedeniyle “hukuka aykırı” olarak görmesi (bundan böyle “haksız kovuşturma ve tutuklama” olarak anılacaktır), Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi uyarınca Devletin, sanıkların sonunda beraat ettiği ceza yargılamalarından kaynaklanan her türlü mal zararından sorumlu olması gerektiğini varsayan bir argüman (bk., yukarıda 41 ve 44 paragraflara daha fazla atıfta bulunan, yukarıda 52. paragraf); ve

(b) yerel makamların mülkiyetin korunması için gerekli makul tedbirleri almadığı iddiası, yani başvuran şirketin ofislerinde kalan ekipmanın güvenliğinin sağlanmaması ve el konulan malların uygun şekilde depolanmaması (bk., yukarıda 54-55 paragraflar), Devletin Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerini potansiyel olarak ihlal etmekte olan bir ihlal (bk., örneğin, *Tendam / İspanya*, no. 25720/05, § 51, 13 Temmuz 2010, ve aşağıda 107. paragraf).

89. Bununla birlikte, Daire’nin kararından, başvuran şirketin şikâyetlerini yukarıda (a) ve (b) maddelerinde açıklandığı şekilde incelediği anlaşılmamaktadır. Aksine, daha önce de belirtildiği üzere, Daire, başvurusunun asıl amacının, beş yıl boyunca el konulması ve zamanın geçmesi nedeniyle değerini kaybeden mallara verilen zararın tazmin edilmesinin imkansızlığı olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme, başvuran şirketin ticari mallarının, şirketin genel müdürü ve diğer üyesinin beraat etmesinin ardından neredeyse bir buçuk yıl boyunca alıkonulmasının haklı bir gerekçesi olmadığına hükmederek Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bk., yukarıda 80 ve 73 paragraflar).

90. Büyük Daire, bu konunun başvuran şirketin Daire nezdinde 17 Haziran 2016 tarihli ve 20 Haziran 2016 tarihinde Mahkeme’ye ulaşan görüşlerinde ilk kez dile getirdiğini not etmektedir:

“Bir sonraki aşamada, ceza yargılamalarının kapanmasından sonra, ceza yargılamalarına dahil olan kurumlar ... el konulan malları ve teslim edilen fonları ... iade etmek zorundadır. Başvuran, orijinal halini geri getirme süresinin orantısız bir şekilde uzun olduğu görüşündedir.”

91. Büyük Daire’nin görüşüne göre, başvuran şirket başvuru formunda mallara beş yıldır el konulduğunu belirtmiş olsa da (bk., yukarıda 51-52 paragraflar), bunu yalnızca, yerel makamlar önünde de yaptığı gibi, şirketin işleyişinin, her iki üyesinin de gözetiminde tutulmasına ilişkin hukuka aykırı olduğu iddia edilen karar nedeniyle ne ölçüde felce uğradığını vurgulamak için yapmıştır (bk., yukarıda 86-88 paragraflar).

92. Sözleşme’nin 34. maddesi uyarınca başvuruda bulunabilmek için, bireyin şikâyet edilen tedbirden doğrudan etkilendiğini gösterebilmesi gerekir; bu, Sözleşme’nin koruma mekanizmasını harekete geçirmek için göz ardı edilemez (bk., *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu / Romanya* [BD], no. 47848/08, § 96, AİHM 2014). Benzer şekilde, Mahkeme kararını yalnızca şikâyet edilen olgulara dayandırabilir (bk., yukarıda 84 paragraf, ve yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, §§ 120-121 ve 124). Dolayısıyla, Sözleşme’ye yönelik bir ihlalin davanın olgularından veya başvuranın beyanlarından “açıkça” anlaşılması yeterli değildir. Daha ziyade, başvuran, belirli bir eylem veya ihmalin Sözleşme veya Protokollerinde belirtilen hakların ihlaline yol açtığından (aynı yerde, § 110, bk., yukarıda 84 paragraf), Mahkeme’nin belirli bir şikâyetin dile getirilip getirilmediği konusunda ikinci bir değerlendirme yapmasına gerek kalmayacak şekilde şikâyetinde bulunmalıdır (bk., iç hukuk yollarını tüketilmesi bağlamında, *Farzaliyev / Azerbaycan*, no. 29620/07, § 55, 28 Mayıs 2020).

93. Özellikle, Mahkeme muğlak ifadeler veya münferit kelimelerin belirli bir şikâyetin dile getirildiğini kabul etmek için yeterli olmayacağına hükmetmiştir (bk., *Ilias ve Ahmed / Macaristan* [BD], no. 47287/15, § 85, 21 Kasım 2019). Bu durum, tüm başvuruların, diğerlerinin yanı sıra, olayların ve iddia edilen Sözleşme ihlal(ler)inin ve ilgili argümanların kısa ve okunaklı bir açıklamasını içermesi ve bu bilgilerin Mahkeme'nin başka herhangi bir belgeye başvurmaksızın başvurunun niteliğini ve kapsamını belirleyebilmesi için yeterli olması gerektiğinin öngörüldüğü Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47 § 1 (e)-(f) ve § 2 (a) maddelerinden kaynaklanmaktadır.

94. Bu durum, başvuranların Sözleşme'ye ilişkin yargılamalar boyunca verdikleri ilk beyanlarını açıklığa kavuşturmalarını veya detaylandırmalarını engellemez. Bununla beraber, böyle ilaveler aslında yeni ve farklı şikâyetlerin gündeme getirilmesine denk gelmekte ise, bu şikâyetler de diğerleri gibi kabul edilebilirlik şartlarına uygun olmalıdır (bk., örneğin, yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, § 135).

95. Yukarıdaki hususlar ışığında (bk. 89-93 paragraflar), Büyük Daire, başvuran şirketin başvuru formunda ticari mallarına beş yıl boyunca el konulmasından bahsetmesinin (bk., yukarıda 51. paragraf), söz konusu ticari mallara uzun süre el konulmasına ilişkin şikâyetin dile getirildiği şeklinde yorumlanamayacak kadar muğlak olduğunu tespit etmektedir (kıyaslayın, yukarıda anılan, *Ilias ve Ahmed*, § 86). Başvuran şirketin bu aşamada mallarına uzun süre el konulmasından şikâyetçi olmak istemesi halinde, bunu başvuru formunda açık bir şekilde belirtmesi gerekirdi. Bununla beraber, bunu daha sonra 17 Haziran 2016 tarihinde Daire nezdindeki görüşlerinde belirtmiştir (bk., yukarıda 90 paragraf, ve kıyaslayın *Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd ve Diğerleri / Gürcistan*, no. 16812/17, § 246, 18 Temmuz 2019). Dolayısıyla Büyük Daire, bu konunun, yukarıda 88. paragrafta açıklanan (a) ve (b) maddelerinden ayrı yeni bir şikâyet konusu olduğu kanaatindedir ve açıklık sağlamak amacıyla aşağıdaki incelemede (c) maddesi olarak anılacaktır.

4. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetlerin kapsamına ilişkin sonuç

96. Yukarıdaki tüm hususları göz önünde bulunduran Büyük Daire, başvuran şirketin, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca Mahkeme önünde, aşağıdaki hususları içeren toplam üç şikâyetle bulunduğunu tespit etmiştir:

(a) genel müdürü ve diğer üyesinin haksız yere kovuşturulması ve tutuklanmasının ardından mallarına verilen zararla ilgili şikâyet (bu şikâyet, Daire'nin kararının 45. ve 59. paragraflarında tanımladığı şikâyetlere büyük ölçüde karşılık gelmektedir, bk., yukarıda 77 ve 88 paragraflar);

(b) yerel makamların el konulan mülküne gereken özeni göstermediği şikâyeti (bu şikâyet, Daire'nin kararının 70. paragrafında tanımladığı şikâyetle büyük ölçüde örtüşmektedir, bk., yukarıda 77 ve 88 paragraflar); ve

(c) müdürü ve diğer üyesinin beraat etmesinden sonra el konulmanın kaldırılmasında aşırı gecikme olduğu şikâyeti (bu şikâyet, Daire'nin kararının 50. paragrafında tanımladığı şikâyetle büyük ölçüde örtüşmektedir, bk., yukarıda 77, 73, 90 ve 95 paragraflar).

97. (a) ve (b) maddeleri başvuran şirketin Mahkeme nezdinde yaptığı başvuruda, (c) maddesi ise başvurunun davalı Hükümete tebliğ edilmesinden sonra Daire nezdinde sunduğu görüşlerde dile getirilmiştir. Daire yalnızca (c) maddesini ele almış olsa da Büyük Daire üç maddeyi de değerlendirecektir. Mahkeme'nin yerleşik içtihadına göre, Büyük Daire'ye intikal edilen “dava”, kabul edilebilir ilan edilen başvuru ile birlikte kabul edilemez ilan edilmeyen şikâyetlerdir (bk., örneğin, *Fedotova ve Diğerleri / Rusya* [BD], no. 40792/10 ve diğer 2 başvuru, § 83, 17 Ocak 2023).

98. Başvuran şirketin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin kapsamını bu şekilde belirledikten sonra, Büyük Daire bu şikâyetlerin kabul edilebilirliğini incelemeye geçecektir.

B. Kabul Edilebilirlik hakkında

1. Başvuran şirketin genel müdürü ve diğer bir üyesinin haksız kovuşturulması ve tutuklamasını takiben şirketin mallarına yönelik zarara ilişkin şikâyet

99. Mahkeme, yerleşik içtihadı uyarınca, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinden, bir başvuranın cezai suçlamalardan beraat etmesinin veya cezai takibatın durdurulmasının otomatik olarak tazminata yol açması gerektiği sonucunun çıkmadığını yineler (bk., örneğin, *Adamczyk / Polonya* (k.k.), no. 28551/04, 7 Kasım 2006; *Novikov / Rusya*, no. 35989/02, § 46, 18 Haziran 2009; yukarıda anılan, *Tendam*, § 51; *Hábenczius / Macaristan*, no. 44473/06, § 30, 21 Ekim 2014, ve *Stolkowski / Polonya*, no. 58795/15, § 78, 21 Aralık 2021). Bu durum, başvuran şirketin, genel müdürü ve diğer bir üyesi aleyhindeki ceza yargılamalarına taraf olmadığı ve dolayısıyla mahkûm edilemeyeceği veya beraat edemeyeceği mevcut davada da evleviyetle geçerlidir.

100. Aksine, Mahkeme içtihadının da ortaya koyduğu üzere, bu tür durumlarda tazminata hak kazanma koşullarını belirlemek ilke olarak Sözleşmeciler Devletlere aittir (bk., yukarıda anılan, *Adamczyk* ve, yukarıda anılan, *Stolkowski*, § 78) ve Mahkeme'nin inceleme yetkisi, tazminat koşullarının seçiminin Devletin bu alandaki geniş takdir yetkisinin dışında kalıp kalmadığını tespit etmekle sınırlıdır (aynı yerde, § 80).

101. Bu durum, böyle bir tazminat hakkının Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinden değil, ulusal hukuktan kaynaklandığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, bu tür tazminat talepleri, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin korumasından diğer taleplerle aynı şekilde, yani ancak ulusal hukukta yeterli bir dayanağa sahip olduklarında veya başka bir deyişle, icra edilebilir olmaları için yeterince ortaya konulmuş olduklarında yararlanırlar (bk., yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, §§ 142-43 ve 149). İç hukukun doğru yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin bir ihtilafın

bulunduğu ve yasal gerekliliklere uyup uymadığı sorusunun adli yargılamada belirleneceği durumlarda, bir başvuranın söz konusu maddenin amaçları bakımından yeterli derecede ortaya konmuş bir iddiaya sahip olduğu söylenemez (aynı yerde, § 149).

102. Çek hukuku, Devlet Yükümlülüğü Kanununun 7 ila 9. maddelerinde (bk., yukarıda 59. paragraf) haksız kovuşturma veya tutuklamadan kaynaklanan zarar hakkında tazminat almak için yasal koşulları belirlemekte ancak bu hükümlerin çok daha geniş bir kapsama sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle, 7. ve 8. maddeler, herhangi bir adli yargılamanın (sadece cezai değil) taraflarına, hukuka aykırı bir yargı kararından, yani sonunda bozulan veya iptal edilen herhangi bir mahkeme kararından kaynaklanan zarar için tazminat alma hakkı verirken, 9. madde, gözaltında tutulan herkese, aleyhindeki ceza yargılamalarının mahkumiyetle sonuçlanmaması halinde, tutukluluğun neden olduğu zarar için tazminat alma hakkı vermektedir (bk., yukarıda 59. paragraf).

103. Bununla birlikte, Devlet Yükümlülüğü Kanununun 7 (1) maddesi uyarınca, yalnızca hukuka aykırı bir kararın alındığı davanın tarafları, bu kararın neden olduğu zarar için tazminat alma hakkına sahiptir (bk., yukarıda 59 paragraf).

104. Bu nedenle, başvuran şirketin yerel makamlar nezdinde dile getirdiği ve genel müdürü ile diğer üyesinin haksız kovuşturma ve tutuklamasına dayanan tazminat talebinin ulusal hukukta yeterli dayanağı bulunmamaktadır. Dolayısıyla Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde sunulan güvenceler bu talep için geçerli değildir (bk., yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, § 151).

105. Sonuç olarak, başvuran şirketin genel müdürü ve diğer üyenin haksız yere kovuşturulması ve tutuklanmasının ardından şirketin mallarına verilen zarara ilişkin şikâyet, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında Sözleşme hükümleriyle bağdaşmadığı için kabul edilemezdir ve 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

2. Yerel makamların başvuran şirketin el konulan mülküne gereken özeni göstermediğine ilişkin şikâyet

106. Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ön itirazı bu şikâyete ilişkindir (bk., yukarıda 82 paragraf). Bu bağlamda tarafların argümanları yukarıda 89-55 paragraflarda özetlenmiştir.

107. Mahkeme, yetkililerin bir mülke el koyduklarında, bu mülkle ilgili olarak bir özen yükümlülüğü de üstlendiklerini ve bu mülkün zarar görmesi ve/veya kaybolmasından sorumlu olduklarını yineler. Bu gibi durumlarda, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle uyumlu olması için, uğranılan fiili zararın kaçınılmaz olandan daha kapsamlı olmaması gerekir. Sonuç olarak, bir mülke el koyarken, yetkililer sadece mülkün korunması için gerekli makul tedbirleri almakla kalmamalı, aynı zamanda ulusal mevzuat, söz konusu mülkün nispeten iyi durumda tutulmamasından kaynaklanan zararın tazmini için Devlet aleyhine dava açılabilmesini de sağlamalıdır (bk., *Dabić / Hırvatistan*, no. 49001/14, § 55, 18 Mart 2021, ve anılan diğer kararlar).

108. Sonuç olarak Mahkeme, başvuran şirketin mahkemeye erişim hakkına yönelik şikâyetlerine ilişkin tespitlerine atıfta bulunmaktadır (bk., yukarıda 60-72 paragraflar). Bu tespitlerden, başvuran şirketin Devlet makamlarının el konulan mülkünü nispeten iyi durumda tutmamasından kaynaklandığı iddia edilen zarar için tazminat alma imkânına sahip olduğu, ancak bu imkândan gerektiği gibi yararlanmadığı sonucu çıkmaktadır.

109. Dolayısıyla Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ön itirazı (bk., yukarıda 82 paragraf) Mahkeme tarafından onanmalıdır.

110. Yerel makamların başvuran şirketin el konulan mallarına gerekli özeni göstermediği yönündeki şikâyet, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca kabul edilemezdir ve 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

3. Başvuran şirketin genel müdür ve diğer bir üyesinin beraat etmesinden sonra el konulmanın kaldırılmasında aşırı gecikme olduğuna ilişkin şikâyet

111. Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin ön itirazı da bu şikâyetle ilişkindir (bk., yukarıda 82 paragraf). Bu bağlamda tarafların argümanları yukarıda 89-55 paragraflarda özetlenmiştir.

112. Daire, başvuran şirketin ticari mallarının, şirketin genel müdürü ve diğer bir üyesinin beraat etmesinin ardından neredeyse bir buçuk yıl boyunca alıkonulmasının haklı bir gerekçesi olmadığına hükmederek, bu şikâyetle ilgili olarak Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bk., yukarıda 80, 73 ve 89 paragraflar).

113. Bununla birlikte, Hükümet tarafından beyan edildiği (bk., yukarıda 77 paragraf) ve yukarıda belirtildiği gibi (bk., yukarıda 89-95 paragraflar), bu şikâyet başvuran şirket tarafından Mahkeme'ye yapılan başvuruda dile getirilmemiştir. Bu husus, ilk olarak başvuran şirketin 17 Haziran 2016 tarihli Daire önündeki görüşlerinde değerlendirilmiştir (bk. yukarıda 90 paragraf).

114. Bu şikâyetin, Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın anayasal şikâyetini kabul edilemez bulduğu 26 Eylül 2013 tarihinde sona eren tazminat davasından altı aydan fazla bir süre sonra yapıldığı anlaşılmaktadır (bk., yukarıda 49. paragraf).

115. Mahkeme bu bağlamda, altı ay kuralının uygulanmasını, yalnızca hükümet bu yönde bir ön itirazda bulunmadığı için iptal edemeyeceğini yineler. Çünkü altı ay kuralı, Sözleşmeciler Tarafının geçmiş kararların belirsiz bir süre geçtikten sonra sorgulanmasını önleme arzusunu yansıtarak, sadece davalı Hükümetin çıkarlarına değil, aynı zamanda başlı başına bir değer olarak hukuki kesinliğe de hizmet etmektedir. Bu kural, Sözleşme organları tarafından yürütülen denetimin zaman sınırlarını belirler ve hem bireylere hem de Devlet makamlarına bu tür bir denetimin artık mümkün olmadığı süreyi işaret eder (bk., yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, § 138, ve

Sabri Güneş / Türkiye [BD], no. 27396/06, §§ 28-31 ve 40, 29 Haziran 2012). Bu nedenle Mahkeme'nin altı ay kuralına uyulup uyulmadığı konusunu re'sen incelemesi gerektiğinden, Hükümetin bu konudaki iddiasının (bk., yukarıda 77 ve 113 paragraflar) söz konusu kurala uyulmamasına dayalı bir kabul edilemezlik itirazı olarak yorumlanıp yorumlanamayacağını ve Büyük Daire önünde böyle bir itirazda bulunmaktan men edilip edilmediklerini değerlendirmek gerekli değildir.

116. Her halükârda, bu şikâyet altı aylık süre sınırı içerisinde yapılmış olsa bile, AIHM, mahkemeye erişim şikâyetiyle ilgili tespitlerinden (bk., yukarıda 60-72 paragraflar), iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucunun çıktığını düşünmektedir. Başvuran şirket, genel müdürü ve diğer bir üyesinin beraat etmesinin ardından mallarına el konulmasının kaldırılmasında yaşanan gecikmeden kaynaklanan zarar için tazminat alma imkânına sahipti, ancak bu imkânı gerektiği gibi kullanmadı.

117. Büyük Daire, görüş yoluyla ve hâkim hukuku bilir (*jura novit curia*) ilkesini uygulayarak, Devlet Yükümlülüğü Kanununun ilgili hükümleri kapsamında davadaki olayları ele almanın yerel mahkemelere düştüğü argümanına cevaben (bk., yukarıda 80, 52-53, 73 ve 89 paragraflar), iç hukuk yollarının tüketilmesi bağlamında kendi içtihadında yer alan aşağıdaki iki ilkeye de atıfta bulunmaktadır.

118. Hukuk davalarında yerel mahkemelerin davayı re'sen inceleyebildiği, hatta incelemek zorunda olduğu (*jura novit curia* ilkesini uyguladığı) yargı sistemlerinde bile, başvuranlar, daha sonra Mahkeme'ye sunmayı düşünebilecekleri bir şikâyeti bu mahkemeler önünde dile getirmekten kaçınamazlar (bk., diğer kararlar arasında, *Kandarakis / Yunanistan*, no. 48345/12 ve diğer 2 başvuru, § 77, 11 Haziran 2020). İç hukuk yollarının tüketilmesi amacıyla Mahkeme'nin yalnızca olayları değil, aynı zamanda iç hukukta sunulan hukuki argümanları da dikkate alması gerektiği anlaşılmaktadır (bk., yukarıda anılan, *Radomilja ve Diğerleri*, § 117 ve atıfta bulunulan diğer kararlar).

119. Benzer şekilde, Sözleşme'nin ihlal edildiğinin davadaki olaylardan veya başvuranın beyanlarından "açıkça" anlaşılması da yeterli değildir. Daha ziyade, daha sonra Mahkeme'ye sunulan aynı şikâyetin gerçekten de ulusal düzeyde dile getirilmiş olduğuna şüphe bırakmayacak şekilde, böyle bir ihlalden (açıkça veya özü itibarıyla) şikâyetçi olmalıdır (bk., yukarıda anılan, *Farzaliyev*, § 55, ve *Merot d.o.o. ve Storitve Tir d.o.o. / Hırvatistan* (k.k.), no. 29426/08 ve 29737/08, 10 Aralık 2013). Açıkça, söz konusu davada durumun böyle olduğu söylenemez.

120. Dolayısıyla, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin ön itirazı (bk., yukarıda 82 paragraf) Mahkeme tarafından onanmalıdır.

121. Başvuran şirketin genel müdürü ve diğer bir üyesinin beraat etmesinin ardından el konulmanın kaldırılmasındaki aşırı gecikmeye ilişkin şikâyet, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca kabul edilemezdir ve 35 § 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın mahkemeye erişememesine ilişkin Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetin kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, başvuran şirketin genel müdürü ve diğer üyesinin haksız yere kovuşturulması ve tutuklanmasının ardından şirketin mallarına verilen zarara ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir;
3. Hükümetin, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki diğer şikâyetlerin iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna ilişkin ön itirazını kabul eder.

FU QUAN, S.R.O. / ÇEK CUMHURİYETİ KARARI

İşbu karar İngilizce ve Fransızca olarak tanzim edilmiş olup; Mahkeme İchtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 1 Haziran 2023 tarihinde Strazburg'ta bulunan İnsan Hakları Binasında gerçekleştirilen açık duruşma sırasında bildirilmiştir.

Søren Prebensen
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Síofra O'Leary
Başkan